

Miroslav Luštek

PREGLED ENOT NARODNOOSVOBODILNE VOJSKE SLOVENIJE IN NJIHOVEGA POVELJNIŠKEGA KADRA

III.

OD USTANOVITVE OPERATIVNIH CON DECEMBRA 1942
DO USTANOVITVE PRVIH DVEH DIVIZIJ JULIJA 1943

Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet

Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, ki je bilo imenovano z odlokom izvršnega odbora OF 1. oktobra 1942 (komandant *Ivan Maček-Jernej Posavec*, politkomisar *Boris Kidrič-Peter Kalan*, namestnik komandanta *Jaka Avšič-Branko Hrast*, organizator strokovne vojaške izgradnje čet in poveljniškega kadra *ing. Edo Mihevc-Dore Trdina*, pomočniki politkomisarja *dr. Jože Brilej-Bolko Brezar*, *Štefan Pavšič-Jurij Dobravc*, *Lojze Vrhovec-Slavko Grum*),¹ je delovalo v tem sestavu do konca maja 1943.

Na seji izvršnega odbora OF 20. maja oziroma 23. maja 1943, ko se je seja nadaljevala, je sekretar izvršnega odbora OF Boris Kidrič predlagal reorganizacijo glavnega štaba. Reorganizacija je bila organizacijska in kadrovska. Namesto dotedanjih treh pomočnikov političnega komisarja, ki so predstavljali v bistvu tri najbolj množične skupine v partizanih in Osvobodilni fronti — komuniste, krščanske socialiste in Sokole — je bilo sprejeto, da se imenuje samo en namestnik političnega komisarja, namesto dosedanjega »organizatorja strokovne vojaške izgradnje čet in poveljniškega kadra« pa je bil imenovan načelnik štaba. Komandant in njegov namestnik sta bila še nadalje *Ivan Maček* in *Jaka Avšič*. Za politkomisarja je bil postavljen *Boris Kraigher-Janez*, za njegovega namestnika *Ivan Kavčič-Nande Kovač*, za načelnika štaba pa *Milovan Šaranović*.²

Dne 13. julija 1943 je prišlo še do zamenjave komandanta. Na seji izvršnega odbora OF je bilo predlagano, da se na mesto dosedanjega komandanta Ivana Mačka, ki je dobil novo nalogo v centralnem komiteju KPS, postavi dotedanji komandant štajerske operativne cone *Franc Rozman-Stane*.³

Karakteristično za glavni štab do maja 1943 je bilo, da je imel politično-organizacijski značaj, za operativno vodstvo brigad in odredov pa so bile od decembra 1942 operativne cone.

Ob ustanovitvi operativnih con je imelo glavno poveljstvo tri referente — *sanitetnega referenta*, *intendanta in obveščevalca*. Sanitetni referent je bil *dr. Rudolf Obračunč-Cedrik*, intendant *Karel Poljanšek-Marko* in obveščevalec *Jože Mazovec-Tine Dolgan*.⁴ Dne 12. januarja 1943 je izvršni odbor OF uvedel funkcijo *verskih referentov*. Za verskega referenta pri glavnem poveljstvu je bil postavljen *dr. Metod*

¹ Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov. Borbe v Sloveniji 1942, del VI, knjiga 4, dok. št. 49, str. 147. (Citiram: Zbornik VI.)

² Zapisniki sej IOOF v arhivu IZDG, fasc. 432.

³ Prav tam.

⁴ Sonja Reisp, Organizacijski sestav glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet in glavnega štaba narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije ter dejavnost oddelkov glavnega štaba (rokopis v arhivu IZDG v Ljubljani).

Mikuž.⁵ Dne 17. februarja 1943 se je pri glavnem štabu (januarja 1943 se namreč glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet preimenuje v glavni štab narodno-osvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije) formiral *glavni obveščevalni center (GOC)*. Za načelnika je bil imenovan *Tone Pirjevec-Marko Belin*.⁶

V začetku junija 1943 je odšel na Hrvaško Edvard Kardelj, kjer je poleg drugega proučeval tudi delo njenega glavnega štaba. Že 18. junija je slovenskemu glavnemu štabu predlagal reorganizacijo. Glavni štab naj bi imel tri osnovne oddelke, ti pa odseke:

I. oddelek: operativni z odseki: 1. operativni odsek — priprava načrtov, neposredno operacije; 2. vojaško kadrovski odsek — karakteristike, razpored, strokovna vzgoja kadrov; 3. inženirski odsek — pionirji, minerji, organizacija minerskih in drugih grup v vojski, artilerija, minometalci itd.; 4. odsek za zveze — kurirske linije, radio, telefon itd.; pri tem je pripomnil, da tamkajšnje izkušnje dokazujejo, da naši vojaki v Sloveniji precej grešijo, ker ne uporabljajo telefona.

II. oddelek: organizacijski z odseki: 1. intendantura (to je ekonomski odsek); 2. sanitetni odsek; 3. tehnični odsek — delavnice, skladišča, orožje; 4. odsek za vojaško oblast v zaledju — narodna zaščita, partizanske straže itd.; 5. statistični in propagandni odsek.

III. oddelek: obveščevalni — kontraobveščevalni z odsekom: 1. obveščevalni odsek; 2. kontraobveščevalni odsek.⁷

Dne 21. junija 1943 je glavni štab formiral *ekonomski* odsek z nalogo, da skrbi za prehrano in opremo partizanske vojske. Za vodjo je bil imenovan *Josip Draksler-Povh*.⁸

Naloga glavnega štaba je bila, da se reorganizira v vojno-operativni organ. Na osnovi tega so bili v juliju, avgustu in septembru formirani operativni, organizacijski in obveščevalni oddelek in potrebni odseki. S to reorganizacijo se je glavni štab usposobil za samostojno vodenje podrejenih enot.

Dolenjska

Doslenjska operativna cona je bila ustanovljena 7. dec. 1942. Za komandanta je bil imenovan *Milovan Šaranovič*, za politkomisarja pa *dr. Jože Brilej-Bolko Brezar*. Cona je operativno zavzemala ozemlje »Dolenjske in Bele krajine, to je teritorij med nemško in hrvaško mejo, preko Kolpe—Kočevski Rog—Mala gora—Grosuplje—Ljubljana—nemška meja«. V njenem sestavu so bile udarna brigada Matija Gubec, udarna brigada Ivan Cankar, udarna brigada Tone Tomšič, Zapadnodolenjski odred in Vzhodnodolenjski odred.⁹

Dne 26. decembra 1942 je izdalo glavno poveljstvo odredbo o sestavu con, brigad in odredov. S to odredbo je ostal komandant nadalje *Milovan Šaranovič*, za politkomisarja je bil imenovan *Viktor Avbelj-Rudi Hrast*, dotedanji politkomisar Gubčeve brigade, in za namestnika komandanta *Lado Ambrožič-Jure Novljan*, dotedanji komandant Gubčeve brigade.¹⁰ Namestnik politkomisarja *Dušan Majcen-Nedeljko* je bil imenovan šele maja 1943, načelnik štaba je postal po prihodu s Štajerske januarja 1943 *Janko Sekirnik-Simon* in ostal na položaju do imenovanja za komandanta I. bataljona Gubčeve brigade, nato pa *Rado Pehaček*, obveščevalec pa od februarja 1943 *Jože Prijatelj-Slobodan* do 4. aprila 1943, nato pa *Franc Krese-Čoban*.¹¹

Istočasno se je spremenil tudi sestav enot, ki so sestavljale dolenjsko operativno cono. Iz nje bi morala odpasti Tomšičeva brigada ter se vključiti v notranjsko operativno cono.

⁵ Arhiv IZDG v Ljubljani.

⁶ Prav tam.

⁷ Zbornik II/9, dok. št. 282, str. 391.

⁸ Arhiv IZDG v Ljubljani.

⁹ Zbornik VI/4, dok. št. 143, str. 398.

¹⁰ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 382.

¹¹ Lado Ambrožič, Viktor Avbelj, Ivan Ferlež in Ludvik Smrekar, ustni vir.

Novo imenovana politični komisar Viktor Avbelj in namestnik komandanta Lado Ambrožič sta okrog 10. januarja 1943 nastopila novi dolžnosti.¹² Tomšičeva brigada, ki bi se morala vključiti v notranjsko operativno cono (do tedaj je operirala na področju grosupeljskega in stiškega okrožja, njen II. bataljon pa je ščitil bazo glavnega poveljstva v bližini Podlipoglavca), pa je z odredbo glavnega poveljstva dne 12. januarja še nadalje ostala v sestavu dolensjske operativne cone.¹³

Ko je bil 23. maja 1943 na seji IOOF postavljen dotedanji komandant Milovan Šaranović za načelnika glavnega štaba NOV in PO Slovenije, je bil imenovan za komandanta *Lado Ambrožič*, za namestnika komandanta pa *Dragan Jevtić*, dotedanji komandant Cankarjeve brigade.

Konec maja se je dolensjska operativna cona razdelila na dve operativni skupini. Prvo je vodil komandant dolensjske operativne cone *Lado Ambrožič*, drugo pa načelnik štaba *Rado Pehaček*.¹⁴

Z ustanovitvijo prvih dveh divizij preneha delovati dolensjska operativna cona tudi formalno.

Operativni štab hrvatskih in slovenskih brigad. Januarja 1943 so začele nemške, italijanske, ustaške in četniške enote novo veliko ofenzivo, četrto po vrsti, na osvojenem ozemlje v Bosni in Hrvatski, kjer je bila glavnina narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije ter vrhovni štab. Da bi razbremenili glavnino pritiska italijanskih in ustaških sil s področja vzhodne Slovenije in zahodne Hrvatske, so dobile slovenske enote ukaz, da gredo na pomoč hrvatskim enotam. Zato je bil 28. januarja 1943 ustanovljen operativni štab hrvatskih in slovenskih brigad, in sicer iz XIII. udarne proletarske brigade Rade Končar, IV. narodnoosvobodilne hrvatske brigade ter treh slovenskih narodnoosvobodilnih udarnih brigad: Tomšičeve, Gubčeve in Cankarjeve.

Za komandanta tega operativnega štaba je bil postavljen komandant Dolensjske operativne cone *Milovan Šaranović*, za njegovega namestnika *Petar Kleut*, politkomisar je bil *Marko Belinić*, njegov namestnik *Viktor Avbelj-Rudi Hrast*, načelnik štaba *Joco Taralić*, intendant pa *Ferdo Henrik*.¹⁵

Slovenske brigade so že dva dni po razglasitvi odredbe šle na nove položaje na hrvatsko-slovensko mejo.¹⁶

Konec februarja 1943 je prišlo do ponovnega stika med hrvatskimi in slovenskimi partizani zaradi nekaterih skupnih akcij (Pleterje, Dolenja Brezovica, Metlika itd.). Imenovan je bil nov štab: komandant *Milovan Šaranović*, namestnik komandanta *Vlado Matitić*, politkomisar *Marko Belinić* in namestnik politkomisarja *Viktor Avbelj*.¹⁷

Aprila 1943, ko so prišle hrvatske enote na pomoč slovenskim brigadam (rušenje proge Novo mesto—Metlika, Bučka, Mokronog, Šentrupert itd.), je bil štab ponovno spremenjen. Komandant je postal *Vlado Matitić*, politkomisar *Viktor Avbelj*, namestnik komandanta *Milovan Šaranović* in namestnik politkomisarja *Marko Belinić*.¹⁸

Ko so se hrvatske enote po akcijah vrnile na Hrvatsko, je operativni štab hrvatsko-slovenskih brigad prenehal delovati. Tako so bili ti štabi samo prehodnega značaja.

Operativni štab slovenskih brigad in odredov. Za večje brigadne akcije so operativne cone formirale včasih operativne štabe, ki so imeli posebne trenutne naloge. Ko je glavni štab NOV in PO Slovenije 27. maja 1943 dal vsem svojim enotam v zvezi z odredbo vrhovnega komandanta NOV in PO Jugoslavije nalogo, da Cankarjeva in Šercerjeva brigada prekoračita italijansko-nemško mejo,¹⁹ je bil za enote, ki bi morale po načrtu še nadalje ostati na starem ozemlju (Tomšičeva in Gubčeva

¹² Viktor Avbelj, ustni vir.

¹³ Zbornik VI/5, dok. št. 15, str. 51.

¹⁴ Lado Ambrožič, ustni vir.

¹⁵ Zbornik VI/5, dok. št. 32, str. 95.

¹⁶ Zbornik VI/5, dok. št. 36 in 37, str. 99 in 100.

¹⁷ Viktor Avbelj, ustni vir.

¹⁸ Viktor Avbelj, ustni vir.

¹⁹ Franček Saje, Borbe NOV Slovenije od juna 1943 godine do kapitulacije Italije, Vojno-istorijski glasnik, Beograd 1953, god. IV, br. 3, str. 17.

brigada ter odredi), imenovan poseben operativni štab. Iz edinega ohranjenega dokumenta tega operativnega štaba razberemo, da je bil komandant *Pero Popivoda* in politkomisar *Dušan Majcen-Nedeljko*.²⁰

Po neuspeli akciji — Cankarjeva in Šercerjeva brigada sta se ob aktivni pomoči Tomšičeve in Gubčeve brigade prebili do železniške postaje Jevnica in se morali nato zaradi močnih nemških postojank vzdolž Save vrniti — se je operativni štab slovenskih brigad in odredov razformiral.

Zapadnodolenjski odred. Konec leta 1942 je bil komandant Zapadnodolenjskega odreda *Albert Jakopič-Kajtimir*, politkomisar *Jože Malnarič-Križevski*, namestnik politkomisarja *Bogomir Peršič-Marko Dolinc*, obveščevalec *Niko Mevželj*, intendant pa *Sergej Turner-Kostja*.²¹

Dne 26. decembra 1942, ko je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet v zvezi z ustanovitvijo operativnih con imenovalo nova štabna vodstva, je bil imenovan za komandanta *Alojz Grčar-Mitja Štajerc*, za politkomisarja *Bogomir Peršič-Marko Dolinc*, za namestnika politkomisarja pa *Djuro*.²²

Štab dolenjske operativne cone je 12. januarja 1943 postavil naslednji štab: komandant *Alojz Grčar-Mitja Štajerc*, politkomisar *Bogomir Peršič-Marko Dolinc*, namestnik politkomisarja pa *August Farčnik-Sandi*.²³

Vendar do realizacije glavnega poveljstva ni takoj prišlo. Dotedanji komandant Zapadnodolenjskega odreda *Albert Jakopič-Kajtimir*, ki je bil z istim odlokom imenovan za komandanta Soškega odreda,²⁴ je opravljal dolžnost še do konca januarja 1943, ko ga je zamenjal *Alojz Grčar-Mitja Štajerc*. Politkomisarske posle je takoj prevzel *Bogomir Peršič-Marko Dolinc*, ker je *Jože Malnarič-Križevski* odšel za komandanta Vzhodnodolenjskega odreda. Namestnik politkomisarja *Djuro* ni prevzel poslov, temveč je bil z odlokom dolenjske operativne cone 12. januarja postavljen *August Farčnik-Sandi*. Obveščevalec je ostal še nadalje *Niko Mevželj*, intendantske posle pa je prevzel *Franc Jerič*.²⁵

Sredi aprila 1943 sta bila komandant in politkomisar odrejena na druge dolžnosti. Komandant je postal *Ivan Hostnik-Jovo*, politkomisar pa *Nace Majcen-Taras Tržan*.²⁶

Vzhodnodolenjski odred. Konec decembra 1942 se je Vzhodnodolenjski odred, ki je imel od svoje ponovne ustanovitve 16. septembra 1942 tri bataljone, skrčil na štiri čete (Gorjansko, Črnomeljsko, Semiško in Roško).²⁷ Komandant je bil *Jože Prijatelj-Slobodan*, politkomisar *Ivan Galič-Jovo Gorjanc*, obveščevalec *Marjan Seliškar-Crt*, intendant pa *Tone Drašler-Jurič*.²⁸ Z odlokom glavnega poveljstva 26. decembra 1942 je bil imenovan nov štab: komandant *Jože Prijatelj-Slobodan*, politkomisar *Ivan Galič-Jovo Gorjanc*, namestnik politkomisarja *Lojze Založnik-Nikola*.²⁹

Vendar odlok glavnega poveljstva ni bil uresničen. Komandanta *Jožeta Prijatelja* je zamenjal za kratek čas dotedanji politkomisar *Nace Majcen-Taras Tržan*. Dne 12. januarja 1943. leta je štab dolenjske operativne cone imenoval novega komandanta *Jožeta Malnariča-Križevskega*, ki je opravljal to dolžnost do konca februarja 1943, ko je odšel v Gubčevo brigado za komandanta. Zamenjal ga je *Dušan Kambič*. Ko je 1. junija 1943 padel v bojih pri vasi Ržišče nad Šentjernejem, je postal komandant *Tone Zgonc-Vasja Dražan*.

Politkomisar je bil ves čas *Ivan Galič-Jovo Gorjanc*, ki je bil postavljen z odlokom glavnega poveljstva in štaba dolenjske operativne cone. Namestnik komisarja

²⁰ Zbornik VI/6, dok. št. 24, str. 60.

²¹ Lojze Vršnik, Pregled enot narodnoosvobodilne vojske Slovenije in njihovega poveljniškega kadra. Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, letnik I, št. 1, Lj. 1960 (citiram: Vršnik, Pregled).

²² Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 384.

²³ Zbornik VI/5, dok. št. 16, str. 54.

²⁴ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 384.

²⁵ Franc Jerič, Niko Mevželj, Marko Peršič, ustni vir.

²⁶ Nace Majcen, Niko Mevželj, ustni vir.

²⁷ Zbornik VI/4, dok. št. 122, str. 353.

²⁸ Vršnik, Pregled.

²⁹ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 384.

Nikola Založnik-Lojze, ki ga je postavil glavni štab, ni prišel v odred. Šele konec marca 1943 je začel opravljati posle *Franc Kocjančič-Stari*, ki je prišel iz prvega bataljona Gubčeve brigade.³⁰

K Vzhodnodolenjskemu odredu je spadal tudi Gorjanski bataljon. Ustanovljen je bil iz Gorjanske čete 24. maja 1943. Komandant je bil *Maks Vale-Fiči*, namestnik komandanta *Tone Hudoklin-Borut*, politkomisar *Matija Bahor-Oskar Malič (Slatin)*, namestnik politkomisarja *Ivan Jakič-Jerin*, intendant *Rudi Pirkovič-Jaka* in obveščevalec *Janez Hren-Zan*.³¹

Brigada »Matija Gubec«. Konec decembra 1942 je vodil brigado *Matija Gubca* tale štab: komandant *Lado Ambrožič-Jure Nouljan*, namestnik komandanta *Dragan Jevtič*, politkomisar *Viktor Avbelj-Rudi Hrast*, namestnik politkomisarja *Dušan Bravničar-Veljko Kočever*, načelnik *Rajko Tanasković*, obveščevalec *Tone Pirjevec-Marko Belin*, zdravnik *dr. Lojze Grbec* in intendant *Ferdo Šetrajčič*.³²

Z odlokom glavnega poveljstva 26. decembra 1942 je bilo zaradi odhoda komandanta *Lada Ambrožiča* in politkomisarja *Viktoria Avbija* na nove dolžnosti v dolensko operativno cono imenovano novo poveljstvo. Komandant je postal *Ivan Hostnik-Jovo*, politkomisar *Nace Majcen-Taras Tržan*, namestnik komandanta *Dragan Jevtič* in namestnik politkomisarja *Dušan Bravničar-Veljko Kočever*.³³

Komandant in komisar nista prevzela odrejenih dolžnosti, pač pa je štab dolenske operativne cone z odlokom 12. januarja 1943 imenoval nov štab. Komandant je postal *Tone Zgonc-Vasja Dražan*, politkomisar *Zvonko Vrečko-Tinč Gojčič*, namestnika komandanta in politkomisarja pa sta ostala ista.³⁴

Komandant *Tone Zgonc-Vasja Dražan* je opravljal dolžnost do konca februarja 1943, ko je bil imenovan za komandanta Vzhodnodolenjskega odreda. Zamenjal ga je *Jože Malnarič-Križevski*, ki je ostal na tem položaju do srede julija, ko je odšel za komandanta oficirske šole pri glavnem štabu NOV in PO Slovenije. Za *Jožetom Malnaričem* je postal komandant *Stane Potočar-Lazar*.

Zvonko Vrečko-Tinč Gojčič je bil politkomisar brigade do konca februarja 1943. Tedaj ga je zamenjal *Franc Pirkovič-Čort* in je opravljal dolžnost do začetka julija 1943, nakar je postal politkomisar zopet *Zvonko Vrečko* do svoje smrti 8. septembra 1943, ko je padel v borbi z Italijani pri železniški postaji *Mirna peč*.

Namestnik komandanta *Dragan Jevtič* je opravljal dolžnost do 12. januarja 1943, ko je bil z odlokom dolenske operativne cone postavljen za komandanta Cankarjeve brigade. Z istim odlokom je bil imenovan za namestnika komandanta *Rajko Tanasković*. Ker pa je opravljal dolžnost načelnika štaba brigade, nove dolžnosti ni prevzel. Februarja je prišel na to mesto *Stane Potočar-Lazar*, dotedanji komandant III. bataljona iste brigade, in opravljal dolžnost namestnika komandanta do srede julija 1943, ko je postal komandant brigade. Nasledil ga je *Robert Borštnar-Rade*, ki je prišel iz III. bataljona Gubčeve brigade.

Namestnik politkomisarja brigade je bil do konca februarja 1943 *Dušan Bravničar-Veljko Kočever*. Zamenjal ga je *Franc Kolar*, ki je opravljal dolžnost do 14. junija 1943, ko je bil poklican v glavni štab NOV in PO Slovenije. Posle politkomisarja je prevzel *Ciril Keržič-Metod Cestnik*.

Načelnik štaba je bil *Rajko Tanasković* do aprila 1943, za njim pa *Pero Brajevič*. Obveščevalec brigade *Tone Pirjevec-Marko Belin* je opravljal dolžnost do začetka marca 1943, ko ga je zamenjal *Franc Krese-Čoban*, *Ferdo Šetrajčič* je bil intendant brigade do maja 1943, nato pa *Franc Potočar-Čampa*. Prvi zdravnik Gubčeve brigade je bil *dr. Lojze Grbec*, za njim pa *dr. Marjan Morel-Marjan Jesenovc*.³⁵

³⁰ Ivan Galič, Nace Majcen, ustni vir.

³¹ Maks Vale, ustni vir.

³² Vršnik, Pregled. Lado Ambrožič, Viktor Avbelj, Dušan Bravničar, ustni vir.

³³ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 383.

³⁴ Zbornik VI/5, dok. št. 16, str. 53.

³⁵ Lado Ambrožič, Franc Krese-Čoban, Stane Potočar, Ferdo Šetrajčič, ustni vir. Mile Cubrić, fotokopija dnevnika v arhivu IZDG v Ljubljani (citiram: Cubrić, dnevnik). Tri leta borb in zmag Gubčeve brigade september 42 — september 45 (citiram: Tri leta borb).

V tem času je imela Gubčeva brigada tri bataljone.

I. bataljon. Komandant I. bataljona je bil *Jože Prijatelj-Slobodan*. Dolžnost je opravljal do konca februarja 1942, ko je bil imenovan za obveščevalca dolenske operativne cone. Padel je 4. aprila 1943 v Srednji vasi nad Črmošnjicami.³⁶ Za njim je prevzel posle komandant *Tone Zgonc-Vasja*. Opravljal jih je do aprila 1943, to je do premostitve v Vzhodnodolenski odred. Zamenjal ga je *Janko Sekirnik-Simon* in opravljal dolžnost do srede julija, nato pa *Franc Rojšek-Jaka*,³⁷ ki je bil na tem mestu do 16. septembra 1943.

Politkomisar I. bataljona je bil do srede februarja 1943 *Franci Umberger*. Ko je bil v bojih na Hrvaškem ranjen in poslan v bolnišnico pri Žumberku, ga je zamenjal *Janez Vipotnik*, ki je opravljal dolžnost do srede aprila, ko je bil premeščen v Cankarjevo brigado. Za njim je opravljal posle politkomisarja *Ivan Strnad* do ustanovitve IV. bataljona Gubčeve brigade, ko je postal politkomisar tega bataljona.³⁸

Namestnik komandanta I. bataljona je bil *Mile Čubrić* od svojega prihoda v bataljon 2. decembra 1942. Konec januarja 1943 je bil ranjen in mesec dni na zdravljenju ter se je konec februarja zopet vrnil v bataljon. Na tem položaju je ostal do 10. aprila 1943, ko je bil imenovan za komandanta II. bataljona Gubčeve brigade. Za njim je prevzel posle namestnik komandanta *Alojz Grčar-Mitja Štajerc*, ki je ob ustanovitvi IV. bataljona Gubčeve brigade prevzel posle komandanta tega bataljona.³⁹

Namestnik politkomisarja I. bataljona je bil *Franc Kocijančič-Stari* do srede aprila 1943, nato pa *Niko Šilih-Boris Nikič*.

Intendant bataljona je bil do srede aprila 1943 *Edvard Grčar-Edi*, nato pa *Maks Lužar-Redov*. Obveščevalec je bil do srede januarja *Lojze Gašperšič-Črednik*, za njim pa *Hinko Kavčič*.⁴⁰

II. bataljon. Komandant II. bataljona je bil ob ustanovitvi operativnih con *Ivan Hostnik-Jovo*,⁴¹ toda takoj po ustanovitvi ga je zamenjal *Aleksandar Marjanović-Leko*, ki je prišel v Slovenijo s skupino oficirjev, ki jih je poslal vrhovni štab, in bil 2. decembra dodeljen Gubčevi brigadi.⁴² Dolžnost komandanta je opravljal do konca januarja 1943, ko ga je zamenjal *Ivan Hostnik-Jovo*, njega pa *Franc Kolar-Franci*.⁴³ Konec februarja je bil postavljen za komandanta *Petar Brajović-Pero*. Na mestu je ostal do 10. aprila, ko je bil prestavljen v Cankarjevo brigado.⁴⁴ Njegovo mesto je prevzel *Mile Čubrić*, ki je opravljal dolžnost komandanta do 25. avgusta 1943, ko je bil imenovan za namestnika komandanta Gubčeve brigade.⁴⁵

Komisar II. bataljona je bil *Zvonimir Vrečko-Tinč Gojčič* do 12. januarja 1943, ko je bil z odredbo štaba dolenske operativne cone imenovan za politkomisarja Gubčeve brigade.⁴⁶ Takrat ga je zamenjal *Franc Taurer-Plahun*.⁴⁷ Konec februarja je prišel za politkomisarja ponovno *Zvonimir Vrečko-Tinč Gojčič* in je opravljal dolžnost do ustanovitve divizij, ko je ponovno prevzel dolžnost politkomisarja Gubčeve brigade,⁴⁸ politkomisar bataljona pa je postal *Branko Radulović*.⁴⁹

³⁶ Ludvik Smrekar, ustni vir.

³⁷ Hinko Kavčič, Tone Zgonc, ustni vir. Tri leta borbe.

³⁸ Obrazec za člane KP iz leta 1944 (Franci Umberger) v arhivu CK ZKS v Ljubljani. Spomini Janeza Vipotnika v arhivu IZDG v Ljubljani. Ivan Strnad, ustni vir.

³⁹ Čubrić, dnevnik. Obrazec za člane KP iz leta 1944 (Alojz Grčar) v arhivu CK ZKS v Ljubljani.

⁴⁰ Spomini Edvarda Grčarja v arhivu IZDG v Ljubljani. Hinko Kavčič, Ivan Strnad, Tone Zgonc, ustni vir.

⁴¹ Vršnik, Pregled.

⁴² Čubrić, dnevnik.

⁴³ Franc Kolar, izjava v IZDG.

⁴⁴ Čubrić, dnevnik.

⁴⁵ Prav tam.

⁴⁶ Zbornik VI/5, dok. št. 16, str. 53.

⁴⁷ Franc Taurer, ustni vir.

⁴⁸ Čubrić, dnevnik.

⁴⁹ Tri leta borb.

Namestnik komandanta II. bataljona je bil konec decembra 1942 *Aleksandar Marjanović-Leko*. Takrat je bil imenovan za komandanta bataljona, njegovo mesto pa je prevzel *Janez Hribar* in opravljal dolžnost do konca februarja 1943, ko ga je zamenjal *Franc Krese-Čoban*. Ko je bil konec aprila Krese imenovan za obveščevalca dolenjske operativne cone, ga je zamenjal *Jazbec*.⁵⁰

Namestnik politkomisarja II. bataljona je bil od konca decembra 1942 do začetka februarja 1943 *Janko Rode-Ilija*. Nato je bil II. bataljon brez namestnika politkomisarja do maja 1943. Takrat je prišel iz Zapadnodolenjskega odreda *Bogomir Peršič-Marko Dolinc* in opravljal dolžnost do ustanovitve divizij, ko je postal namestnik politkomisarja Gubčeve brigade.

Obveščevalec II. bataljona je bil *Stane Krištof-Gangster*, intendant pa od decembra 1942 do konca februarja 1943 *Nace Golob*, nato pa *Lojze Pleskovič*.⁵¹

III. bataljon. Komandant III. bataljona je bil od ustanovitve brigade do konca februarja 1943 *Stane Potočar-Lazar*, ko je bil imenovan za namestnika komandanta Gubčeve brigade. Zamenjal ga je *Robert Boštinar-Rade* in opravljal dolžnost do ustanovitve prvih dveh divizij, ko je postal namestnik komandanta Gubčeve brigade.⁵²

Politkomisar III. bataljona je bil do konca februarja 1943 *Franc Kolar-Franci*, nato pa do srede julija 1943 *Zdravko Trpin*.⁵³

Namestnik komandanta III. bataljona je bil od decembra 1942 *Jože Prijatelj-Slobodan*. V začetku januarja 1943, ko je odšel za komandanta I. bataljona Gubčeve brigade, ga je zamenjal *Franc Rojšek-Jaka*, ki je ostal na tem položaju do srede julija, ko je postal komandant I. bataljona Gubčeve brigade.⁵⁴

Namestnik politkomisarja III. bataljona je bil od decembra 1942 do februarja 1943 *Zdravko Trpin-Zdravko*, za njim pa *Olga Červan*. V začetku marca jo je zamenjala *Ljudmila Saje-Maruša*, ki je opravljala to dolžnost do julija 1943.⁵⁵

Intendant bataljona je bil od ustanovitve do konca decembra *Adolf Osterc-Adi*, za njim do maja 1943 *Franc Potočar-Čampa*, nato pa *Nace Golob*.⁵⁶ Obveščevalec III. bataljona je bil do februarja 1943 *Milan Podobnik*, nato pa *Miha Krištof*.⁵⁷

Protitankovska baterija pri štabu Gubčeve brigade je bila ustanovljena konec aprila 1943. Komandir baterije je bil *Anton Potočar*, politkomisar pa *Jože Jakomin-Crni*.⁵⁸

Cankarjeva brigada. Ob ustanovitvi I. operativne cone (dolenjske), v katero je razen drugih partizanskih enot spadala tudi Cankarjeva brigada, je bil njen poveljniški sestav naslednji: komandant *dr. Marijan Dermastia-Urban Velikonja*, politkomisar *Jože Borštnar-Jože Gabrovčan*, namestnik politkomisarja *Jože Mazovec-Tine Dolgan*, obveščevalec *Franc Krese-Čoban*, intendant *Mihaela Dermastia-Mara Gorenjc*, zdravnik *dr. Ivan Novak-Luka Hostnik*.⁵⁹

Dne 26. decembra 1942 je glavno poveljstvo v zvezi s formiranjem operativnih con in grupiranja partizanske vojske odredilo za Cankarjevo brigado naslednji poveljniški sestav: komandant *Lojze Popek-Vandek*, politkomisar *Jože Borštnar-Jože Gabrovčan*, namestnik komandanta *Danilo Šorovič*, namestnik politkomisarja *Jože Mazovec-Tine Dolgan*, načelnik štaba *Rajko Tanaskovič*.⁶⁰

Do popolne izvedbe naredbe glavnega poveljstva ni prišlo. Iz navodil glavnega poveljstva štabu operativne cone 6. januarja 1943 izvemo, da je štab cone želel imenovati za komandanta Cankarjeve brigade *Dragana Jevtića*. V navodilih namreč odgovarjajo štabu cone, da bi »bilo boljše, če bi tov. Jevtić trenutno ostal namestnik

⁵⁰ Janez Hribar, Franc Krese, ustni vir. Tri leta borb.

⁵¹ Bogomir Peršič, ustni vir.

⁵² Stane Potočar, ustni vir.

⁵³ Franc Kolar, ustni vir.

⁵⁴ Stane Potočar, Franc Kolar, ustni vir.

⁵⁵ Ljudmila Krese-Maruša, ustni vir.

⁵⁶ Adi Osterc, ustni vir.

⁵⁷ Milan Podobnik, ustni vir.

⁵⁸ Tri leta borb.

⁵⁹ Vršnik, Pregled.

⁶⁰ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 383.

komandanta. V slučaju *nujne* (podčrtano v izvorniku — op. M. L.) potrebe pa lahko vaše imenovanje že sedaj obvelja.⁶¹

Štab dolenjske operativne cone je v odredbi dne 12. januarja 1943 imenoval za Cankarjevo brigado naslednji poveljniški sestav: »komandant *Jevtič Predrag*, dose-danji namestnik, komandant U. B. M. G. Politkomisar *Jože Gabrovčan*, kot doslej. Namestnik komandanta *Vandek*, doslej komandant 3. bataljona U. B. Š. L. Namestnik politkomisarja *Tine Dolgan*, doslej agitprop U. B. I. C.⁶²

Komandant *Dragan Jevtič* je takoj prevzel dolžnost in vodil Cankarjevo brigado do 16. maja 1943, ko je odšel za namestnika komandanta dolenjske operativne cone.⁶³ Za njim je postal komandant *Rajko Tanasković* in opravljal dolžnost do ustanovitve divizij.

Politkomisar brigade je bil ves čas *Jože Borštnar-Jože Gabrovčan*. Načelnik brigade *Edo Mihevc-Dore Trdina* je bil imenovan šele kasneje.

Namestnik komandanta brigade *Danilo Šorović* je opravljal dolžnost le do 15. januarja 1943, ker je bil z ukazom glavnega štaba prestavljen v Dolomitski odred.⁶⁴ Z istim ukazom je bil postavljen za namestnika komandanta *Lojze Popek-Vandek*. Ko je 1. februarja 1943 padel pri Sv. Križu pri Žumberku,⁶⁵ je postal namestnik komandanta *Franc Kočevar-Ciril*.

Namestnik politkomisarja brigade je bil do začetka maja 1943 *Jože Mazovec-Tine Dolgan*, nato pa *Aleksandar Marjanović-Leko*.

Obveščevalec brigade je bil do začetka marca 1943 *Franc Krese-Čoban*, nato kratek čas *Lado Mišica-Miha*, od 24. marca pa *Ivan Ferlež-Svejk*.

Zdravnik Cankarjeve brigade je bil *dr. Ivan Novak-Luka Hostnik* do srede februarja 1943, nato *dr. Lojze Mihelčič* do srede junija, za njim pa *dr. Adolf Medvešek-Šumski*.⁶⁶

Prva intendantka brigade *Mihaela Dermastia-Mara Gorenjc* je opravljala dolžnost do začetka januarja 1943, nato pa *Mirko Frankič-Tiln* do 11. junija, ko je odšel v dolenjsko operativno cono.⁶⁷

I. bataljon. Komandant I. bataljona je bil *Dušan Švara-Dule Mornar* od ustanovitve brigade do odhoda v Prešernovo brigado septembra 1943.

Politkomisar je bil decembra 1942 *Florjan Pelko-Cvetko*,⁶⁸ nato *Ivan Bernot-Živko* do aprila 1943, ko ga je zamenjal *Janez Vipotnik*, ki je prišel iz Gubčeve brigade in ostal na tem položaju do kapitulacije Italije.⁶⁹

Namestnik komandanta je bil postavljen šele prve dni januarja. Imenovan je bil *Ivan Pezdirc-Slavo*, ki je bil pred tem komandant III. bataljona Cankarjeve brigade. Namestnik komisarja *Alojz Žokalj-Džidži* je bil imenovan decembra 1942.

Obveščevalec bataljona *Ivan Ferlež-Svejk* je opravljal dolžnost od ustanovitve bataljona do decembra 1942, nato pa *Stane Zupančič-Iztok*. Intendantka *Mirka Frankiča-Tilna*, ki je v začetku januarja 1943 odšel v štab Cankarjeve brigade, je zamenjal *Karel Osredkar-Dimež*.⁷⁰

II. bataljon. V drugem bataljonu je bil *Petar Brajović-Pero* komandant od konca novembra 1942 do začetka januarja 1943, ko je bil ranjen. Mesec dni je nato začasno opravljal dolžnost komandanta namestnik komandanta *Jože Jakomin-Crni*, za njim do začetka maja *Aleksandar Marjanović-Leko*, nato pa *Ivan Majnik-Džems*.

⁶¹ Zbornik VI/5, dok. št. 5, str. 16.

⁶² Zbornik VI/5, dok. št. 16, str. 53.

⁶³ Zbornik VI/6, dok. št. 71, str. 188.

⁶⁴ Zbornik VI/5, dok. št. 103, str. 322 in Zbornik VI/5, dok. št. 12, str. 41.

⁶⁵ Zbornik VI/5, dok. št. 103, str. 324.

⁶⁶ Jože Borštnar, Ivan Ferlež, Franc Krese, ustni vir.

⁶⁷ Zbornik VI/6, dok. št. 71, str. 189. Mirko Frankič, ustni vir.

⁶⁸ Vršnik, Pregled.

⁶⁹ Spomini Janeza Vipotnika v arhivu IZDG v Ljubljani (citiram: Vipotnik, Spomini).

⁷⁰ Ivan Ferlež, Dušan Švara, Janez Vipotnik, ustni vir.

Politkomisar je bil do decembra 1942 *Ivan Lokovšek-Jan*. Po njegovem odhodu v Tomšičevo brigado je opravljal dolžnost *Miha Berčič-Maks* do 30. marca 1943, ko je bil z odredbo štaba brigade imenovan za politkomisarja *Lojze Colarič*.⁷¹

Namestnik komandanta *Jože Jakomin-Crni* je opravljal dolžnost od konca decembra 1942 do 25. marca 1943 (od začetka januarja do začetka februarja 1943 je nadomeščal komandanta bataljona), ko je ranjen odšel v bolnišnico. Nato je bil bataljon brez namestnika komandanta. Namestnik politkomisarja bataljona je bil *Miha Berčič-Maks*, obveščevalec *Marjan Seliškar-Črt*, intendant pa *Polde Deček*.⁷²

III. bataljon. Komandant bataljona *Ivan Pezdirc-Slavo* je prve dni januarja 1943 odšel za namestnika komandanta I. bataljona. Tedaj je bil imenovan za novega komandanta *Ilija Bađovinac*.

Politkomisar *Rado Pešl-Rado Vičan* je opravljal to dolžnost od ustanovitve brigade do svoje smrti 24. marca 1943, ko je padel v borbi pri Zadoljah v bližini Ribnice. Za njim je postal politkomisar *Lado Mišica-Miha*.

Namestnik komandanta *Martin Južina-Tine* je opravljal dolžnost do 17. junija 1943, ko je bil hudo ranjen pri Radatovičih in tri dni zatem umrl. Nato je bil imenovan za namestnika komandanta *Lojze Dragan*. Namestnik politkomisarja je bil *Silvo Klavčič-Silvan* od formiranja III. bataljona do 12. julija 1943, ko je bil imenovan za namestnika komandanta Prešernove brigade.

Obveščevalec bataljona *Vlado Mišica-Miha* je opravljal dolžnost do 24. marca 1943, ko je odšel za politkomisarja bataljona, za njim pa *Lovro Škrl*. Intendant je bil *Oskar Malič*, za njim pa *Franc Butala*.⁷³

IV. bataljon. Četrty bataljon Cankarjeve brigade je bil ustanovljen 19. maja 1943 v Šmarjeti.⁷⁴ Komandant bataljona je postal *Lojze Grčar-Mitja Štajerc*, politkomisar pa *Josip Zornada-Frenk*.⁷⁵

Levstikov bataljon. Levstikov bataljon je nastal aprila 1943 iz dela Dolomitskega odreda, okrog dvajsetih borcev Šercerjeve brigade in nekaj borcev Tomšičeve brigade. Junija 1943 se je temu bataljonu priključil še III. bataljon Zapadnodolenjskega odreda, ki so ga sestavljale Roška četa, Jurčetova četa in četa Dolomitskega odreda, ki je spremljala CK, IOOF in glavni štab na poti iz Dolomitov v Kočevski Rog. Komandant je bil *Avzug Vovk*, politkomisar pa *Janez Perovšek-Pelko*.⁷⁶

Notranjska

Notranjska operativna cona. Druga operativna cona (notranjska) je bila ustanovljena 11. decembra 1942.⁷⁷ Za komandanta je bil postavljen *Ivan Kavčič-Nande Kovač*, za politkomisarja *Franc Popit-Jokl Petrov*, za načelnika štaba pa *Zdravko Jovanović*.

Notranjska operativna cona je obsegala operativno področje Notranjske. V njen sestav sta bili določeni Tomšičeva in Šercerjeva brigada ter Notranjski odred. Vendar je Tomšičeva brigada zaenkrat ostala v sklopu dolenjske operativne cone zaradi posebnih nalog, ki jih je cona dobila od glavnega poveljstva 12. januarja 1943.⁷⁸

Ko je glavno poveljstvo 26. decembra 1942 izdalo odredbo o sestavu štaba con, brigad in odredov, je imenovalo isto poveljstvo, ki je bilo že ob ustanovitvi cone. Komandant *Ivan Kavčič-Nande* je ostal na tem položaju do imenovanja za namestnika politkomisarja glavnega štaba NOV in PO Slovenije na seji izvršnega odbora OF 20. oziroma 23. maja 1943.⁷⁹ Politkomisar cone *Franc Popit-Jokl Petrov* je bil na

⁷¹ Dnevnik Lojzeta Colariča v arhivu IZDG v Ljubljani.

⁷² Miha Berčič, Jože Jakomin, Ivan Majnik, ustni vir. Vipotnik, Spomini.

⁷³ Jože Borštnar, Ivan Ferlež, Ivan Majnik, Vlado Mišica, ustni vir.

⁷⁴ Zbornik VI/6, dok. št. 71, str. 188.

⁷⁵ Obrazec za člane KP iz leta 1944 (Alojz Grčar) v arhivu CK ZKS v Ljubljani. Jože Borštnar, ustni vir.

⁷⁶ Kronika Levstikove brigade v arhivu IZDG v Ljubljani.

⁷⁷ Zbornik VI/4, dok. št. 130, str. 387.

⁷⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 15, str. 51.

⁷⁹ Zapisniki sej IOOF v arhivu IZDG.

seji izvršnega odbora OF 2. in 3. maja 1943 imenovan za inštruktorja izvršnega odbora OF.⁸⁰ Načelnik štaba notranjske operativne cone pa je padel že 3. febr. 1943.⁸¹

Glavno poveljstvo ni po do sedaj znanih podatkih izdalo odredbe za imenovanje novega načelnika štaba, niti odredbe za novega komandanta in politkomisarja, ki sta bila imenovana maja 1943 na nove dolžnosti. Verjetno je to zato, ker notranjska operativna cona ni delovala kot operativni vojaški štab tako kakor npr. dolenjska operativna cona. Ko je z navodili glavnega štaba 3. marca 1943 štabu dolenjske operativne cone začela ta cona s čiščenjem Suhe krajine, je razen Tomšičeve brigade, ki je formalno spadala pod notranjsko operativno cono, dejansko pa se je borila v sklopu dolenjske operativne cone, bila vključena v to akcijo tudi Šerčerjeva brigada. Skupna akcija prvih štirih slovenskih brigad je trajala potem še naprej. Z reorganizacijo glavnega štaba, ki se je začela maja 1943, pa sta prenehali praktično delovati tudi operativni coni.

Tomšičeva brigada. Ob ustanovitvi operativni con je vodil Tomšičevo brigado naslednji štab: komandant *Dušan Majcen-Janko Nedeljko*, politkomisar *Niko Šilih-Boris Nikič*, namestnik komandanta *Stane Semič-Daki*, namestnik politkomisarja *Fedor Kovačič-Jože*, načelnik štaba *Pero Popivoda*, obveščevalec *Ivan Mavrovič-Ivanov*, intendant *Ivan Vadnal-Jelen* in zdravnik *dr. Marjan Južnič-Niko Kraševc*.⁸²

Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet je 26. decembra 1942 odredilo za Tomšičevo brigado naslednje brigadno poveljstvo: komandant *Dušan Majcen-Janko Nedeljko*, politkomisar dosedanji politkomisar Zapadnodolenjskega odreda (mišljen je bil *Bogomir Peršič-Marko Dolinc*, op. M. L.), namestnik komandanta *Stane Semič-Daki*, namestnik politkomisarja *Jože Bradeško-Boštjan*, načelnik štaba *Pero Popivoda*.⁸³

Štab dolenjske operativne cone pa je z odredbo 12. januarja 1943 štab brigade nekoliko spremenil: komandant *Ivan Lokovšek-Jan*, politkomisar *Dušan Majcen-Nedeljko*, namestnik komandanta *Stane Semič-Daki*, namestnik politkomisarja *Jože Bradeško-Boštjan* in načelnik štaba *Pero Popivoda*.⁸⁴

Komandant *Ivan Lokovšek-Jan* je vodil Tomšičevo brigado do ustanovitve prvih dveh slovenskih divizij. Tedaj je prevzel dolžnost komandanta dotedanji namestnik *Stane Semič-Daki*.

Politkomisar *Dušan Majcen-Janko Nedeljko* je maja 1943 postal namestnik politkomisarja dolenjske operativne cone. Za njim je opravljal dolžnost politkomisar *Stane Dobovičnik-Krt*, ki je prišel iz Šerčerjeve brigade.⁸⁵

Namestnik komandanta je bil ves čas *Stane Semič-Daki*. Namestnik politkomisarja *Jože Bradeško-Boštjan* je že 18. marca 1943 padel pri Ambrusu.⁸⁶ Aprila meseca je postal namestnik *Matevž Hace*, ki je prišel iz razformiranega Notranjskega odreda.⁸⁷

Načelnik štaba *Pero Popivoda* je opravljal dolžnost do 24. junija 1943, ko je postal z odredbo glavnega štaba NOV in PO Slovenije komandant II. (gorenjske) operativne cone.⁸⁸ (Vmes je bil kratek čas komandant operativnega štaba slovenskih brigad in odredov). *Ivan Mavrovič-Ivanov* je bil obveščevalec brigade do maja 1943, nato pa *Gorazd Škoporc-Borut*. Prvi brigadni zdravnik je bil *dr. Marijan Južnič-Niko Kraševc*. Dolžnost je opravljal do spomladi 1943, ko ga je zamenjal *dr. Lojze Pirc*. Intendant *Ivan Vadnal-Jelen* je že 23. januarja 1943 padel pri vasi Tlaka v bližini Skofljice, nakar je postal brigadni intendant *Stane Škrabar-Braškar*.⁸⁹

⁸⁰ Prav tam.

⁸¹ Zbornik VI/5, dok. št. 42, str. 113.

⁸² Vršnik, Pregled.

⁸³ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 383.

⁸⁴ Zbornik VI/5, dok. št. 16, str. 54.

⁸⁵ Zbornik VI/6, dok. št. 72, str. 191.

⁸⁶ Lado Ambrožič, Brigade plačujejo svoj dolg (rokopis).

⁸⁷ Matevž Hace, Komisarjevi zapiski, Ljubljana 1957 (citiram: Hace, Komisarjevi zapiski).

⁸⁸ Zbornik VI/6, dok. št. 29, str. 70.

⁸⁹ Vasja Kogoj, Ivan Lokovšek, Stane Semič, Gorazd Škoporc, ustni vir.

Prvi bataljon. Komandant I. bataljona *Anton Marincelj-Janko* je bil ob napadu na Polico v noči od 16. na 17. januar hudo ranjen in je že čez nekaj dni umrl. Zamenjal ga je njegov namestnik *Filip Tekavec-Gašper*,⁹⁰ ki je opravljal dolžnost do aprila, za njim pa *Jože Lepin-Ris*. Ker je bil Lepin maja ranjen,⁹¹ je postal komandant *Franc Bobnar-Gedžo*.

Politkomisar *Stanko Bajuk-Milko* je opravljal dolžnost od septembra 1942 do 22. januarja 1943, ko je bil v borbi pri vasi *Zagorica-Bič* ranjen in je nato umrl.⁹² Zamenjal ga je *Vasja Kogej*,⁹³ in opravljal dolžnost do maja, ko je bil ranjen in je prevzel dolžnosti *Zvonko Slak-Tilen*.⁹⁴

Namestnik komandanta *Filip Tekavec-Gašper* je opravljal dolžnost do smrti komandanta *Antona Marinclja*. Za njim je bil namestnik *Franc Bobnar-Gedžo* do maja, ko je bil komandant *Jože Lepin* ranjen in ga je zamenjal *Franc Bobnar*, njega pa je nadomestil *Mirko Toman*.

Namestnik politkomisarja je bila *Mica Šlander* od septembra 1942 do začetka januarja 1943. Takrat jo je zamenjal *Zvonko Slak-Tilen*, njega pa maja, ko je postal politkomisar bataljona, *Peter Mendaš-Iztok*. Obveščevalec je bil ves čas *Ljubo Antončič*, intendant pa *Jože Pevc-Riko*.⁹⁵

Drugi bataljon. Komandant bataljona je bil *Martin Kos-Martinov* od konca oktobra 1942 do konca januarja 1943,⁹⁶ ko ga je zamenjal *Radomir Božović-Raco*.⁹⁷ Na tem mestu je bil do 10. maja 1943, ko je bil ranjen in ga je zamenjal *Franc Bernard-Čakla*.⁹⁸

Politkomisar *Josip Zornada-Frenk* je opravljal dolžnost do maja, ko je odšel za politkomisarja IV. bataljona Cankarjeve brigade, za njim pa je prišel *Branko Karapandža-Matjažek*.

Namestnik komandanta bataljona je bil od konca novembra 1942 do konca januarja 1943 *Radomir Božović-Raco*, za njim do 10. maja 1943 *Franc Bernard-Čakla*. Ko je Čakla postal komandant, ga je zamenjal *Dušan*. Namestnik politkomisarja *Franc Tavčar-Rok* je opravljal dolžnost od avgusta 1942 do marca 1943, za njim pa *Jože Breznik-Gorki*.

Obveščevalec je bil *Franc Mavec-Boris*. Intendant *Janez Dovč-Hadži* je padel 23. januarja 1943 v bližini Škofljice. Zamenjal ga je *Stane Lukec*, ki je padel 19. marca 1943 v borbi pri Ambrusu. Za njim je bil intendant *Rudi Falaskin*.⁹⁹

Tretji bataljon. Komandanta *Ivana Majnika-Džemsa* je konec decembra 1942 zamenjal *Ivan Lokovšek-Jan*. Ko je Lokovšek postal 12. januarja 1943 komandant brigade, je njegovo mesto prevzel *Igor*. Po njegovi smrti, padel je marca 1943 v Suhi krajini, je postal komandant *Ivan Kováčič-Efenka*, ki je bil do takrat namestnik komandanta.

Politkomisar je bil do konca januarja 1943 *Vasja Kogoj*, ko je odšel za politkomisarja I. bataljona, za njim pa njegov dotedanji namestnik *Milan Dolenc*.

Namestnik komandanta *Ivan Kováčič-Efenka* je opravljal dolžnost od oktobra 1942 do marca 1943, nato pa *Rudi Vidergar-Brane*. Namestnik politkomisarja je bil do konca januarja 1943 *Milan Dolenc*, februarja 1943 *Mica Šlander*, nato pa *Franc Žugelj-Zvone*.

Obveščevalec *Gorazd Škoporc-Borut* je odšel maja 1943 v štab brigade, njegovo mesto pa je zasedel *Polde Školj*. Intendanta *Venčeslava Rodeta-Nandeta* je februarja 1943 zamenjal *Nace Hrovat-Imre*, njega pa maja *Tone Žagar*.¹⁰⁰

⁹⁰ Zbornik VI/5, dok. št. 39, str. 106.

⁹¹ Hace, Komisarjevi zapiski, str. 92.

⁹² Zbornik VI/5, dok. št. 103, str. 323.

⁹³ Zbornik VI/5, dok. št. 39, str. 107.

⁹⁴ Hace, Komisarjevi zapiski, str. 92.

⁹⁵ Jože Lepin, Mica Šlander, Filip Tekavec, ustni vir.

⁹⁶ Vršnik, Pregled.

⁹⁷ Zbornik VI/5, dok. št. 39, str. 107.

⁹⁸ Hace, Komisarjevi zapiski, str. 87.

⁹⁹ Jože Breznik, Martin Kos, Franc Mavec, ustni vir.

¹⁰⁰ Milan Dolenc, Ivan Kováčič, Rudi Vidergar, ustni vir.

Četrty bataljon. Tomšičeva brigada je imela do maja tri bataljone. Ko so bili aprila ukinjeni nekateri odredi,¹⁰¹ med njimi tudi Notranjski, je bil ta odred priključen k Tomšičevi brigadi kot IV. bataljon. Po Hacetovih zapiskih je bilo to 13. maja 1943. Komandant je bil *Eugenij Ravnikar-Gregor*, ki ga je med 21. in 26. junijem 1943 zamenjal *Jerman*. Politkomisar je bil *Lojze*.

Namestnik komandanta je bil *Miha Novak*, namestnik politkomisarja *Stanko Petelin-Vojko*, obveščevalec *Danijel Benčina* in intendant *Franc Puterle-Cure*.¹⁰³

Šercerjeva brigada. Konec decembra 1942, ko so bile ustanovljene operativne cone, je bil štab Šercerjeve brigade naslednji: komandant *Bojan Polak-Stjenka Knap*, politkomisar *Janez Hribar-Tone Pogačnik*, namestnik komandanta *Jože Klanjšek-Vasja Izanc*, za namestnika politkomisarja je bil imenovan *Stane Dobovičnik-Krt*, ki pa funkcije ni prevzel, opravljal pa jo je »odgovorni za agitprop« *Cvetko Močnik-Florijan Notranjc*, obveščevalec *Konrad Šimenc-Črt*, zdravnik *dr. Karel Milavec-Tine* in intendant *Franc Kramar-Simen*.¹⁰⁴

Z odredbo glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet v zvezi s formiranjem operativnih con in grupiranjem partizanske vojske je bilo 26. decembra 1942 imenovano novo poveljstvo: komandant *Bojan Polak-Stjenka Knap*, politkomisar *Janez Hribar-Tone Pogačnik*, namestnik komandanta *Jože Klanjšek-Vasja Izanc*, namestnik politkomisarja *Stane Dobovičnik-Krt*, načelnik štaba pa *Mile Kilibarda*.¹⁰⁵

Komandant brigade *Bojan Polak-Stjenka Knap* je opravljal dolžnost do 16. marca 1943, ko je bil v borbi za Korinj hudo ranjen in prepeljan v bolnišnico. Zamenjal ga je njegov namestnik *Jože Klanjšek-Vasja Izanc*. Politkomisar je bil ves čas *Janez Hribar-Tone Pogačnik*.

Namestnik komandanta *Jože Klanjšek-Vasja Izanc* je 18. marca 1943 prevzel dolžnost komandanta brigade, namestnik pa je postal 15. maja 1943 *Tone Vidmar-Luka Suhadolc*.¹⁰⁶ Namestnik komisarja *Stane Dobovičnik-Krt* je odšel 16. maja 1943 v Tomšičevo brigado.¹⁰⁷ Mesec dni nato je bila brigada brez namestnika komisarja. Sredi junija pa je bil postavljen *Janko Rudolf*.

Načelnik štaba brigade je bil ves čas *Mile Kilibarda*. Obveščevalec brigade je bil *Viktor Kamnikar*. Zdravnik brigade *dr. Karel Milavec-Tine* je opravljal dolžnost do julija 1943, nato pa *dr. Igor Tavčar*. Intendant brigade je bil do začetka januarja 1943 *Franc Kramer-Simen*, nato *Janez Kožar-Prajer* do začetka maja 1943, potem pa *Lojze Lovšin*.¹⁰⁸

Prvi bataljon. Komandant bataljona je bil od ustanovitve brigade do 15. maja 1943 *Tone Vidmar-Luka Suhadolc*, ko je bil imenovan za namestnika komandanta Šercerjeve brigade. Od 26. februarja do svoje smrti 27. marca 1943, ko je bil odsoten komandant *Tone Vidmar*, je vodil bataljon *Langi*.¹⁰⁹ Za njim je prevzel bataljon *Jože Merlak-Milan Pišler*.

Politkomisar *Jože Čonč-Prlek* je bil 26. decembra 1942 v borbi pri Petrincih nad Sodražico hudo ranjen in je nekaj dni zatem umrl.¹¹⁰ Za njim je kratek čas opravljal komisarske posle *Matevž Hace*, nato pa je bil imenovan *Albert Kovač-Peter Grčar*. Ker je bil komisar *Albert Kovač* v borbi 23. februarja 1943 ranjen in je moral na zdravljenje v bolnišnico, ga je zamenjal *Dušan Gorkič*.

¹⁰¹ Edvard Kocbek pravi v *Tovarišiji* (Ljubljana, 1949) na str. 398 v zapisku 5. aprila 1943: »V Zirovnikovem grabnu smo imeli sejo Izvršnega odbora. Sprejeli smo sklep o dopolnilni reorganizaciji vojske. Odrede smo vključili v brigade. S tem hočemo brigade okrečiti in jim dvigniti napadalni polet, na drugi strani pa hočemo politično okrečiti teren. Mislimo, da bomo z brigadami lažje in pozitivneje kontrolirali teren, kakor smo. mogli zadnje čase z odredi. Razen nekaterih predelov na Notranjskem naj bi se aktivisti od zdaj dalje v glavnem zadrževali pri brigadah in politično delali tudi v njih, ne samo na terenu.«

¹⁰² Hace, Komisarjevi zapiski, str. 107.

¹⁰³ Stanko Petelin, Franc Puterle, ustni vir.

¹⁰⁴ Vršnik, Pregled.

¹⁰⁵ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 384.

¹⁰⁶ Zbornik VI/6, dok. št. 72, str. 191.

¹⁰⁷ Prav tam.

¹⁰⁸ Jože Klanjšek, Franc Kramer, dr. Karel Milavec, Bojan Polak, ustni vir.

¹⁰⁹ Zbornik VI/5, dok. št. 104, str. 334 in 335.

¹¹⁰ Zbornik VI/4, dok. št. 145, str. 408.

Namestnik komandanta *Jože Merlak-Milan Pišler* je opravljal dolžnost od ustanovitve brigade do odhoda komandanta *Toneta Vidmarja* v štab brigade. Takrat (15. maja 1943) je postal komandant bataljona, na njegovo mesto pa je bil imenovan *Rudolf Hribernik-Svarun*. *Albert Kovač-Peter Grčar* je bil namestnik politkomisarja do 14. januarja 1943, ko je prevzel dolžnost politkomisarja bataljona, zamenjal pa ga je *Ivan Habe-Tomc*.

Intendant je bil *Hilarij Jerman-Vasilijo*. Padel je 15. julija 1943 na Gorjancih.¹¹¹ Obveščevalec je bil do 20. februarja 1943 *Lovro Linc-Jovo*. Ta dan je padel pri Knežji Lipi. Nato je postal obveščevalec *Ciril Smuk*.¹¹²

Drugi bataljon. Komandant II. bataljona je bil od ustanovitve brigade *Jože Mirtič-Jože Zidar*, politkomisar pa ves čas *Vinko Šumrada-Radoš*.

Namestnik komandanta je bil do začetka januarja 1943 *Jože Podržaj-Šimen*, nato *Franc Bombač-Zorko* do konca aprila 1943, ko je prevzel mesto komandanta novoustanovljenega IV. bataljona. Za njim je bil namestnik *Mirko Čepelnik*, ki je maja padel pri Žužemberku.¹¹³ Takrat ga je zamenjal *John Denvir-Frenk*, Novozelanec, ki je ušel iz nemškega ujetniškega transporta in se priključil slovenskim partizanom.

Namestnik politkomisarja je bil ves čas *Zvone Černe*. Obveščevalec bataljona je bil do konca januarja 1943 *Stane Prebil-Abi*, za njim pa *Pavle Keršič-Ježek*. Intendant *Lojze Lovšin* je opravljal posle od ustanovitve do svojega odhoda v štab brigade maja 1943. Zamenjal ga je *Lojze Pacek-Murat*.¹¹⁴

Tretji bataljon. Komandant III. bataljona je bil *Alojz Popek-Vandek* od ustanovitve brigade do začetka januarja 1943, ko je bil imenovan za namestnika komandanta Cankarjeve brigade. Tedaj bi moral prevzeti bataljon *Konrad Šimenc-Črt*. Ker pa je prav pri prevzemu padel v borbi pri Lužarjih, je bil imenovan za komandanta *Jaka Rihtar*.¹¹⁵ Politkomisar bataljona je bil ves čas *Drago Benčič-Brkin*.

Namestnik politkomisarja je bil *Janko Rudolf* do odhoda v IV. bataljon. Njegovo mesto je takrat prevzel *Miha Čerin-Aleš*. Obveščevalec je bil do konca decembra 1942 *Viktor Kamnikar-Bojan*, kò je odšel v štab brigade. Zamenjal ga je *Franc Plevel-Joki*. Intendant bataljona je bil *Rudi Dežman-Janko*.¹¹⁶

Četrti bataljon. Četrti bataljon Šercerjeve brigade je bil ustanovljen 26. maja 1943 na Suhorju iz dela borcev razformiranega Dolomitskega odreda.¹¹⁷ Komandant bataljona je postal *Franc Bombač-Zorko*, politkomisar *Janko Rudolf*, ki pa ga je že junija 1943 zamenjal *Leon Klemenčič*, namestnik politkomisarja *Ivan Kreč-Jozelj*, intendant pa *Vili Šlambergar-Brikič*.¹¹⁸

Notranjski odred. Ob ustanovitvi operativnih con je imel Notranjski odred naslednji sestav: komandant je bil *Eugenij Ravnihar-Gregor Rakovčan*, politkomisar *Stane Dobovičnik-Krt*, namestnik politkomisarja *Matevž Hace*, obveščevalec *Jule Sočan-Tomaž Skala* in intendant *Roman Golob-Štefan Jereb*.¹¹⁹ Z odredbo dne 26. decembra 1942 je glavno poveljstvo odredilo naslednji štab: komandant *Eugenij Ravnihar-Gregor Rakovčan*, politkomisar *Matevž Hace* in namestnik politkomisarja *Ivan Jerin*.¹²⁰

Komandant je ostal *Eugenij Ravnihar*, politkomisar *Matevž Hace* pa je takoj prevzel novo funkcijo, medtem ko namestnik politkomisarja *Ivan Jerin* ni prevzel te dolžnosti. Obveščevalec je ostal *Jule Sočan-Tomaž Skala*. Konec aprila 1943 je bil Notranjski odred razformiran in se je po sklepu glavnega štaba vključil v Tomšičevo brigado kot njen četrti bataljon.¹²¹

¹¹¹ Zbornik VI/6, dok. št. 72, str. 699.

¹¹² Dušan Gorkič, Tone Vidmar, ustni vir.

¹¹³ Zbornik VI/5, dok. št. 85, str. 214.

¹¹⁴ Vinko Šumrada, ustni vir.

¹¹⁵ Hinko Bratož-Okli, Dnevnik partizana I. del, Ljubljana 1959, str. 75 (citiram: Bratož Dnevnik).

¹¹⁶ Miha Čerin, Janko Rudolf, ustni vir.

¹¹⁷ Bratož, Dnevnik, str. 144.

¹¹⁸ Ivan Kreč, Janko Rudolf, ustni vir.

¹¹⁹ Vršnik, Pregled.

¹²⁰ Zbornik, VI/4, dok. št. 136, str. 384.

¹²¹ Hace, Komisarjevi zapiski.

Primorska

Soški odred. Soški odred, ki je operiral na Primorskem od konca oktobra 1942 (20. oktobra je tedanji Soški odred prekoračil staro jugoslovansko-italijansko mejo in si z odlokom glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet nadel ime Soški odred), je imel konec decembra 1942 naslednji poveljniški sestav: komandant *Mirko Bračič-Miran Bradač*, politkomisar *Dušan Pirjevec-Ahac*, namestnik politkomisarja *Franc Caserman-Tesar*, sanitetni referent *Drago Flis-Strela Pohorc* in intendant *Tone Zagar*.¹²² Z odredbo glavnega poveljstva 26. decembra 1942 pa je bilo imenovano novo poveljstvo: komandant *Albert Jakopič-Kajtimir*, politkomisar *Dušan Pirjevec-Ahac*, namestnik komandanta *Anton Šibelja-Stjenka* in namestnik politkomisarja *Cveto Močnik-Florijan Notranjc*.¹²³

Ta odredba pa ni bila v celoti izpolnjena. Novoimenovani komandant *Albert Jakopič-Kajtimir*, ki je do takrat poveljeval Zahodnodolenjskemu odredu, ni prišel z Dolenjske na Primorsko. Zato je ostal komandant še naprej *Mirko Bračič*, ki je bil z isto odredbo imenovan že za komandanta III. operativne cone — alpske. Ker so slabe zveze med Slovenskim primorjem in Gorenjsko oteževale poveljstvu III. operativne cone — alpske delo na tako obširnem področju, se je območje poveljstva zaradi tega praktično omejevalo le na Slovensko primorje.¹²⁴ Dne 2. februarja 1943 je *Mirko Bračič* kot komandant »Alpske operativne cone slovenske narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov« izdal naredbo št. 1 v kateri je imenoval za komandanta Soškega odreda *Alberta Jakopiča-Kajtimira*.¹²⁵ Odredba praktično ni imela pomena, ker je bil Soški odred z odredbo št. 2 alpske operativne cone dne 13. februarja 1943 reorganiziran.¹²⁶

Politkomisar je bil *Dušan Pirjevec-Ahac*. Z odredbo št. 2 alpske operativne cone dne 13. februarja 1943 je bil imenovan *Martin Greif-Rudi*.

Tudi namestnik komandanta *Anton Šibelja-Stjenka* ni prevzel dolžnosti. Dne 2. februarja je postal namestnik komandanta *Anton Bavec-Cene*. Namestnik politkomisarja *Cveto Močnik-Florijan Notranjc* je prevzel položaj v začetku januarja 1943 in ga zasedal do razformiranja odreda. Sanitetni referent je bil sprva *Drago Flis-Strela Pohorc*, nato pa *dr. Aleksander Gala-Peter*.¹²⁷

Soški odred je imel že od decembra 1942 štiri bataljone.

Prvi bataljon »Simona Gregorčiča«. Konec decembra 1942 je bil poveljniški sestav I. bataljona: komandant *Martin Greif-Rudi*, politkomisar *Vidko Hlaj*, namestnik komandanta *Janko Premrl-Vojko*, namestnik politkomisarja *Franc Marolt* in intendant *Radovan Pavlin*.¹²⁸

Z odredbo št. 22 štaba Soškega odreda dne 19. januarja 1943 so bili imenovani novi štabi bataljonov. V I. bataljon so bili imenovani: komandant je ostal *Martin Greif-Rudi*, politkomisar je postal *France Marolt*, namestnik komandanta pa je ostal *Janko Premrl-Vojko*.¹²⁹

Z odredbo št. 1 alpske operativne cone z dne 2. februarja so nastale zopet spremembe v bataljonskih štabih. V I. bataljon je bil imenovan za komandanta *Janko Premrl-Vojko*, politkomisar pa je ostal *France Marolt*.¹³⁰

Drugi bataljon »Tolminski«. Štab II. bataljona je bil konec decembra 1942 naslednji: komandant *Anton Bavec-Cene Smrekar*, politkomisar *Emil Filipčič-Emil* obveščevalec *Alojzij Bombač-Boris*.¹³¹ Komandant *Anton Bavec-Cene Smrekar* je

¹²² Vršnik, Pregled.

¹²³ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 384.

¹²⁴ Zbornik VI/5, dok. št. 41, str. 111.

¹²⁵ Zbornik VI/5, dok. št. 41, str. 111.

¹²⁶ Zbornik VI/5, dok. št. 51, str. 131.

¹²⁷ Drago Flis, Janez Kranjc, ustni vir.

¹²⁸ Vršnik, Pregled.

¹²⁹ Zbornik VI/5, dok. št. 20, str. 61.

¹³⁰ Zbornik VI/5, dok. št. 41, str. 112.

¹³¹ Vršnik, Pregled.

opravljaj dolžnost do februarja 1943, ko je bil imenovan za namestnika komandanta Soškega odreda. Za njim je postal komandant *Ivan Manfreda-Jaka*.¹³² Politkomisarja *Emila Filipiča-Emila Ličana* je 19. januarja 1943 zamenjal *Drago Flis-Strela Pohorc*. Emil Filipič pa je postal njegov namestnik.¹³³

Namestnik komandanta *Ivan Manfreda-Jaka* je bil imenovan šele z odredbo 19. januarja 1943. Dolžnost je opravljal do 2. februarja, ko je postal komandant bataljona.¹³⁴ Namestnik politkomisarja je bil od 19. januarja 1943 *Emil Filipič-Emil Ličan*, obveščevalec *Alojz Bombač-Boris* in intendant *Jaka Špeh*.¹³⁵

Tretji bataljon »Kraški«. V III. bataljonu je bil konec decembra 1942 komandant *Ivan Rozman-Levc*, politkomisar *Ivan Turšič-Iztok Rakovec*, namestnik politkomisarja *Franc Hvalič-Bolte* in intendant *Ludvik Šepec-Polde*.¹³⁶ Ker je komandant *Ivan Rozman-Levc* 4. januarja 1943 padel v Borovcih pri Bazovici,¹³⁷ ga je zamenjal *Franc Dovečar-Fric*, ki je opravljal dolžnost do reorganizacije odreda. Politkomisar je bil ves čas *Ivan Turšič-Iztok Rakovec*.

Namestnik komandanta *Karlo Maslo-Drago Maselj* je bil postavljen 19. januarja 1943. Namestnika politkomisarja *Franca Hvaliča-Bolteta* je zamenjal 19. januarja 1943 *Franc Segulin-Boro Kladivar*.¹³⁸ Intendant je bil ves čas *Leopold Šepec-Polde*.¹³⁹

Četrty bataljon. Četrty bataljon Soškega odreda je bil formiran 19. decembra 1942 iz prvih čet I. in II. bataljona. Štab so sestavljali: komandant *Miro Perc-Maks*, politkomisar *Anton Šraj-Aljoša*, obveščevalec *Ferdinad Bordon-Jakec* in intendant *Milan Barbič-Martin*.¹⁴⁰ Komandant *Miro Perc-Maks* je vodil bataljon do reorganizacije odreda. Politkomisar *Anton Šraj-Aljoša* je bil 19. januarja 1943 razrešen dolžnosti in na njegovo mesto imenovan *Janez Učakar*.

Namestnik komandanta *Milan Barlič-Martin* je bil postavljen z odredbo 19. januarja 1943. Bataljon ni imel namestnika politkomisarja, obveščevalec pa je bil *Ferdinand Bordon-Jakec*.¹⁴¹

Peti bataljon. Peti bataljon je bil formiran v prvi polovici februarja 1943. Komandant je bil *Alojz Bombač-Boris*, politkomisar *Janez Kranjc*, namestnik politkomisarja pa *Marija Pervanja-Anamarija*.¹⁴²

Severnoprimorski odred. Dne 13. februarja 1943 je štab alpske operativne cone z odredbo št. 2 »v. zvezi s sunkovitim razvojem naših čet na Primorskem, v zvezi z naraščajočo mobilizacijo ter na osnovi direktiv glavnega poveljstva« reorganiziral partizanske enote na Primorskem. Namesto Soškega odreda so formirali: 1. Severnoprimorski odred, 2. Južnoprimorski odred in 3. Udarno brigado Andreja Laharnarja.

Operacijski sektor Severnoprimorskega odreda je bil severno od linije: Sv. Lucija (danes Most na Soči, op. M. L.), Idrijsca do Straže, od tu ravna črta do bivše jugoslovansko-italijanske meje ter zahodno od Soče.¹⁴³ V isti odredbi je štab alpske operativne cone imenoval tudi štab odreda in štabe treh bataljonov.

Štab odreda. Komandant *Tone Bavec-Cene Smrekar*, politkomisar *Cveto Močnik-Florijan*, namestnik politkomisarja *Gašper*.

Štab odreda je takoj prevzel dolžnosti in vodil odred do reorganizacije aprila 1943, ko je iz Severnoprimorskega odreda nastala Gradnikova brigada. Namesto v odredbi imenovanega namestnika politkomisarja *Gašperja* je prevzel dolžnost *Drago Flis-Strela*.¹⁴⁴

¹³² Zbornik VI/5, dok. št. 41, str. 112.

¹³³ Prav tam.

¹³⁴ Prav tam.

¹³⁵ Emil Filipič, ustni vir.

¹³⁶ Vršnik, Pregled.

¹³⁷ Zbornik VI/5, dok. št. 48, str. 57.

¹³⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 20 pri št. 41.

¹³⁹ Karlo Maslo, Leopold Šepec, ustni vir.

¹⁴⁰ Vršnik, Pregled.

¹⁴¹ Zbornik VI/5, dok. št. 20 in 41.

¹⁴² Janez Kranjc, ustni vir.

¹⁴³ Zbornik VI/5, dok. št. 51, str. 131 in 132.

¹⁴⁴ Prav tam. Drago Flis, ustni vir.

Prvi bataljon. Komandant je bil *Ivan Manfreda-Jaka*, politkomisar *Emil Filipič-Emil Ličan*, namestnik politkomisarja *Jožef Peršolja-Filip* in intendant *Jaka Speh*.¹⁴⁵

Drugi bataljon. Komandant je bil *Alojz Bombač-Boris*, politkomisar *Janez Kranjc*, namestnik komandanta *Stanko Kenda-Nikolaj* in namestnik politkomisarja *Marija Pervanja-Anamarija*.¹⁴⁶

Tretji bataljon. Komandant je bil *Miro Perc-Maks*, politkomisar *Janez Učakar*, namestnik komandanta *Ludvik Kandare*, namestnik politkomisarja *Martin*, obveščevalec *Ferdinand Bordon-Jakec* in intendant *Milan Barbič-Martin*.¹⁴⁷

Južnoprimorski odred. Tudi Južnoprimorski odred je bil ustanovljen z odredbo št. 2 štaba alpske operativne cone dne 13. februarja 1943. Jedro odreda sta bila prvi in tretji bataljon razformiranega Soškega odreda. Operacijsko področje Južnoprimorskega odreda je bilo južno in vzhodno od operacijskega področja Severnoprimorskega odreda, tj. južno od črte Most na Soči, Idrijece do Straže, od tu dalje pa ravna črta do bivše jugoslovansko-italijanske meje ter vzhodno od Soče.

Štab alpske operativne cone je v isti odredbi imenoval tudi poveljniški kader za štab odreda in štabe treh bataljonov.

Štab odreda. Komandant *Albert Jakopič-Kajtimir*, politkomisar *Ivan Turšič-Iztok Rakovec*, namestnik politkomisarja *Martin Greif-Rudi*, ki ga je kmalu zamenjal *Rudi Mahnič-Brkinc*.

Prvi bataljon. V prvem bataljonu, imenovanem tudi bataljon »Simona Gregorčiča«, je bil komandant *Milan Bajc-Stric*, politkomisar *Franc Marolt*, namestnik politkomisarja *Karel Nardin-Jakec*.

Drugi bataljon. Komandant je bil *Viktor Varšek-Vare*, politkomisar pa *Jože Čerin-Peter Savski*.

Tretji bataljon. Komandant je postal *Karlo Maslo-Drago Maselj*, politkomisar *Fric Dovečar* in namestnik politkomisarja *Franc Segulin-Boro Kladivar*.¹⁴⁸

Brigada Andreja Laharnarja. Štab alpske operativne cone je ob reorganizaciji Soškega odreda 13. februarja odredil, da se razen Južnoprimorskega in Severnoprimorskega odreda formira še »udarna brigada imena Andreja Laharnarja, junaškega voditelja tolminskega punta iz let 1712—1713«. Za komandanta je imenoval *Janka Premrla-Vojka*, za politkomisarja pa *Draga Flisa-Strela*.

Vendar brigade niso formirali. Janko Premrl-Vojko, ki je bil imenovan za komandanta, je tri dni zatem (16. februarja 1943) napadel s svojim bataljonom na poti na Črni vrh kolono italijanskih vojakov. Pri tem je bil hudo ranjen ter je 22. februarja 1943 umrl. Posamezne enote, ki naj bi sestavljale brigado, so dodelili četam za zaščito novih neoboroženih borcev, ki so odhajali na Notranjsko.¹⁴⁹

Primorska operativna cona. Ko je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet 26. decembra 1942 izdalo odredbo o ustanovitvi operativnih con, je hotelo, da bi III. operativna cona — alpska operirala na Gorenjskem in Primorskem. V njen sestav je odredilo naslednje partizanske enote:

Soški odred, ki je deloval na Primorskem,

Gorenjski odred na Gorenjskem in

Dolomitski odred, ki je bil na ozemlju Polhograjskih dolomitov.

Hkrati je glavno poveljstvo postavilo naslednji štab: komandant *Mirko Bračič-Miran Bradač*, politkomisar *Franc Ravbar-Vitez* in namestnik komandanta *Stane Starc-Fazan*.¹⁵⁰

Novoimenovani komandant *Mirko Bračič*, ki je bil doslej komandant Soškega odreda, ni sprejel dolžnosti, ker ga je glavno poveljstvo že z dopisom 20. januarja 1943

¹⁴⁵ Prav tam. Emil Filipič, ustni vir.

¹⁴⁶ Prav tam. Janez Kranjc, ustni vir.

¹⁴⁷ Prav tam. Janez Učakar, ustni vir.

¹⁴⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 51, str. 131 in 132.

¹⁴⁹ Zbornik VI/5, dok. št. 51, str. 131 in 132.

¹⁵⁰ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 382.

pozvalo na sektor Dolomitskega odreda, kjer je tedaj bilo glavno poveljstvo, da bi dobil navodila za odhod na Gorenjsko.¹⁵¹ Vendar Mirko Bračić ni odšel na Gorenjsko, ker III. operativna cona — alpska ni mogla uspešno operirati na tako obsežnem ozemlju, kot je bilo določeno z odredbo z dne 26. decembra 1942. Zaradi tega je glavni štab izdal 21. februarja 1943 naslednjo odredbo o ustanovitvi primorske operativne cone:

»1. Glede na uspešen razvoj partizanstva na Primorskem se osnuje Primorska operativna cona.

2. Štab Primorske operativne zone poveljuje vsem silam Slovenske narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov na Primorskem.

3. Štab Primorske operativne zone tvori: kot komandant — tov. Mirko Bračić, doslej komandant Alpske operativne zone; kot politkomisar — Dušan Pirjevec-Ahac, doslej politkomisar Soškega odreda.

4. Nadaljnja izpopolnitev štaba Primorske operativne zone bo sledila kasneje.¹⁵²

Komandant *Mirko Bračić-Miran Bradač* je opravljal to dolžnost do imenovanja za komandanta XIV. divizije. Politkomisar je ostal *Dušan Pirjevec-Ahac* do začetka avgusta 1943, ko se je iz partizanov, ki so po odhodu Gradnikove brigade na ozemlje Ljubljanske pokrajine ostali na ozemlju Primorske, ustanovil Primorski odred, Dušan Pirjevec pa je bil imenovan za politkomisarja začasnega štaba odreda.

Namestnik politkomisarja *Drago Flis-Strela* je opravljal dolžnost od spomladi 1943. Dne 24. junija 1943 pa je bil imenovan na to mesto z odredbo primorske operativne cone.¹⁵³

Brigada Ivana Gradnika. Brigada Ivana Gradnika je bila formirana iz bataljanov Severnoprimskega odreda. Odredba o njeni ustanovitvi ni ohranjena. Pač pa lahko zasledimo v beležnici dr. Aleša Beblerja dne 8. aprila 1943 koncept te odredbe, ki pravi, da se na ukaz glavnega štaba NOV in PO Slovenije formirata V. brigada Simona Gregorčiča in VI. brigada Ivana Gradnika.¹⁵⁴

Odredba je bila verjetno objavljena 10. aprila 1943, brigada pa bi se morala formirati 26. aprila na planini Golobar na svojem pohodu v Beneško Slovenijo. Toda ko je prišel na Golobar en bataljon, so ga Italijani napadli. Po celodnevni borbi mu je uspelo razbiti italijanski obroč in se umakniti na planišo Mijo, zahodno od Kobarida, kjer se je brigada prve dni maja formirala.¹⁵⁵

Komandant brigade je bil *Danilo Šorovič*. Politkomisar brigade *Cveto Močnik-Florijan* je padel 26. aprila na Golobaru, njegovo mesto pa je prevzel *Anton Bavec-Cene*, ki ga je opravljal do srede junija, ko ga je zaradi bolezni nadomestil njegov namestnik *Jože Čerin-Peter Savski*. Ta je bil z odredbo štaba primorske operativne cone 24. junija 1943 postavljen za politkomisarja.¹⁵⁶

Za namestnika komandanta je bil ob ustanovitvi brigade imenovan *Anton Bavec-Cene*. Po smrti politkomisarja *Cveta Močnika* je prevzel njegov dolžnost.¹⁵⁷ Brigada je bila brez namestnika komandanta do 24. junija 1943, ko je bil z odredbo štaba primorske operativne cone postavljen na ta položaj *Alojz Bombač-Boris*.¹⁵⁸ Namestnik politkomisarja *Jože Čerin-Peter Savski* je tudi junija prevzel posle politkomisarja, z odredbo 24. junija pa je bil imenovan za agitprop *France Perovšek-Lado Krčan*.¹⁵⁹ Obveščevalec je bil *Franc Pokovec-Poki*, zdravnik *dr. Aleksander Gala-Peter*, intendant pa *Milan Barbič-Martin*.¹⁶⁰

¹⁵¹ Odredba glavnega poveljstva 20. januarja 1943 Gorenjskemu odredu pravi: »Glavno poveljstvo bo poslalo na Gorenjsko komandanta Alpske cone tov. Bračića, čim dobi z njim zvezo. K vam bo verjetno prišel do 10. februarja...« (Zbornik VI/5, dok. št. 21, str.65).

¹⁵² Zbornik VI/5, dok. št. 65, str. 168.

¹⁵³ Zbornik VI/6, dok. št. 30, str. 71. Drago Flis, ustni vir.

¹⁵⁴ Beležnica dr. A. Beblerja je v arhivu IZDG v Ljubljani.

¹⁵⁵ Zbornik VI/6, dok. št. 15, str. 33 in 34.

¹⁵⁶ Zbornik VI/6, dok. št. 30, str. 71.

¹⁵⁷ Zbornik VI/6, dok. št. 22, str. 58.

¹⁵⁸ Zbornik VI/6, dok. št. 30, str. 71.

¹⁵⁹ Odgovorni za agitprop so bili v prvih štirih slovenskih brigadah partijski sekretarji brigad. Kasneje so to funkcijo vršili namestniki politkomisarjev. Zbornik VI/6, dok. št. 30, str. 71.

¹⁶⁰ Jože Čerin, ustni vir.

Ob formiranju je imela Gradnikova brigada tri bataljone.

I. bataljon. Komandant prvega bataljona je bil *Ivan Manfreda-Jaka* do srede maja 1943, nato pa *Marko*, ki je padel pri Krvavi peči na Dolenjskem, politkomisar pa *Lojze Knapič*. Namestnik komandanta je bil *Pavel Jež-Stanko*, namestnik politkomisarja *Gašper* in intendant *Stanko*.¹⁶¹

II. bataljon. Komandant je bil *Milan Palčič*, politkomisar *Janez Kranjc*, namestnik komandanta *Stanko Kenda-Nikolaj*, namestnik politkomisarja *Marija Pervanja-Anamarija* do junija, nato pa *Selasi*. Obveščevalec je bil *Jože Puntar-Gubec* in intendant *Janez*.¹⁶²

III. bataljon. Komandant je bil *Ludvik Kandare* do 15. maja 1943, ko je bil ranjen, nato pa *Iztok*, politkomisar *Janez Učakar*.¹⁶³

Brigada Simona Gregorčiča je bila formirana iz bataljonov Južno-primorskega odreda.^{163a} Odredba je bila verjetno objavljena 10. aprila 1943, brigada pa se je formirala 1. maja 1943 na Knežkih ravnah.

Komandant brigade je bil *Albert Jakopič-Kajtimir*, politkomisar pa *Ivan Turšič-Iztok*. Ker je bil *Ivan Turšič* na dan ustanovitve brigade ranjen in je moral na zdravljenje, ga je nadomeščal namestnik politkomisarja *France Perovšek-Lado Krčan*. Namestnik komandanta je bil *Slavko Bombač-Boris*. Z odredbo štaba Primorske operativne cone dne 24. junija 1943 je bil imenovan za komandanta *Franc Tavčar-Rok*, za namestnika komandanta *Albert Jakopič-Kajtimir*, za namestnika politkomisarsaja pa *Lojze Caserman-Tesar*.

Gregorčičeva brigada je imela tri bataljone:

I. bataljon. Komandant je bil *Karel Nardin-Jakec*, politkomisar pa *Franc Marolt*, ki je padel na pohodu v Benečijo.

II. bataljon. Komandant je bil *Viktor Varšek-Vare*, ki ga je po borbi na Kovačičevi planini 10. maja 1943 zamenjal *Franc Tavčar-Rok*. Politkomisar je bil *Slovenko*, ki je v Benečiji padel ter ga je nadomestil *Franc Črnugelj-Zorko*.

III. bataljon. Komandant je bil *Karlo Maslo*, politkomisar pa *Marko Milič*.

Primorski odred. Pred odhodom Gregorčičeve in Gradnikove brigade na ozemlje Ljubljanske pokrajine sta se obe brigadi združili v eno, v III. slovensko narodno-osvobodilno brigado »Ivan Gradnik«. Iz partizanov, ki so ostali v Slovenskem primorju, se je 1. avgusta 1943 ustanovil *Primorski odred*.

Začasni štab odreda je bil naslednji: komandant *Ivan Turšič*, politkomisar *Dušan Pirjevec*, namestnik komandanta *Alojz Bombač* in namestnik politkomisarja *Drago Flis*.

Odred je imel dva bataljona:

I. bataljon. Komandant tega bataljona je bil *Karel Nardin*, politkomisar pa *Jože Bavdek*.

II. bataljon. Komandant je bil *Tone Kerencič* in politkomisar *Martin Greif*.¹⁶⁴

Gorenjska

Alpska operativna cona. Do ustanovitve operativnih con je operirala na Gorenjskem I. grupa odredov z naslednjim štabom: komandant *Stane Kersnik-Stane Jelovčan*, politkomisar *Vinko Hafner-Pavle Ravnik*, namestnik politkomisarja *Stane Bizjak-Kosta Dobravec* in obveščevalec *Franc Ravbar-Marko Borštnik*.

¹⁶¹ Pavel Jež, ustni vir.

¹⁶² Janez Kranjc, ustni vir.

¹⁶³ Janez Učakar, ustni vir.

^{163a} Glej opombo 154.

^{163b} Albert Jakopič-Kajtimir, France Perovšek, Ivan Renko-Jakec, ustni vir.

¹⁶⁴ Zbornik VI/6, dok. št. 42, str. 107.

V njenem sestavu sta bila konec decembra 1942 Gorenjski in Kokrški odred,¹⁶⁵ ki je januarja 1943 prišel v sklop IV. operativne cone (štajerske) kot prvi bataljon Kamniško-savinjskega odreda.

Ob ustanovitvi operativnih con je glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet odločilo, da bo III. grupa odredov (alpska) operirala na Gorenjskem in Primorskem. Zato so štab cone imenovali iz gorenjskih in primorskih kadrov: komandant *Mirko Bračič-Miran Bradač*, politkomisar *Franc Ravbar-Marko Borštnik*, namestnik komandanta *Stane Starc-Fazan*.¹⁶⁶ Vendar se štab cone ni nikdar sestal, še manj pa dajal navodila za kakršnokoli operacijo. Komandant Mirko Bračič je ostal na Primorskem kot komandant Soškega odreda, politkomisar Franc Ravbar in namestnik komandanta pa sta padla že 14. januarja 1943 v Srednji vasi v Poljanski dolini.¹⁶⁷

Ko je glavni štab videl, da alpska operativna cona ne bi mogla uspešno operirati na tako obsežnem ozemlju, je izdal 21. februarja 1943 odredbo o ustanovitvi primorske operativne cone,¹⁶⁸ medtem ko je odredba o ustanovitvi gorenjske operativne cone izšla šele 24. junija 1943.¹⁶⁹

Gorenjski odred. Za komandanta Gorenjskega odreda je glavno poveljstvo z odredbo 20. januarja 1943 imenovalo komandanta Kokrškega odreda *Matijo Blejca-Matevža Plamena*. Ker je Blejca že 24. decembra 1942 padel na Kostavski planini, je posle komandanta v skladu z odredbo glavnega štaba opravljal do februarja 1943 *Stane Bizjak-Kosta Dobravec*.¹⁷⁰ Z odredbo glavnega štaba 6. februarja 1943 pa je bil imenovan za komandanta *Franc Biček*.¹⁷¹ Politkomisar je bil *Matija Verdnik-Štajzi* od septembra 1942¹⁷² do 1. marca 1943, ko je bil imenovan *Evgen Matejka-Pemc*.¹⁷³

Namestnik komandanta *Stane Kersnik-Stane Jelovčan* je bil imenovan z odredbo glavnega štaba 1. marca 1943,¹⁷⁴ posle pa je opravljal že od januarja.¹⁷⁵ Namestnik politkomisarja *Stane Bizjak-Kosta Dobravec* je do februarja 1943 nadomeščal komandanta. Glavni štab je odredil, da postane začasni namestnik politkomisarja *Jože Sluga-Lenart*,¹⁷⁶ vendar je opravljal posle *Jože Žakelj-Kranjc*.¹⁷⁷ Po odredbi glavnega štaba 1. marca 1943 je opravljal posle zopet *Stane Bizjak*.¹⁷⁸ Zdravnik je bil *dr. Edvard Pohar*.¹⁷⁹

Gorenjski odred je imel v začetku leta 1943 tri bataljone.

Prvi bataljon. Komandant bataljona je bil *Jože Žirovnik-Mičo*, politkomisar *Ante Jukić-Mato* in intendant *Bojan*.

Drugi bataljon. Komandant je bil *Ernest Zajder-Iztok*, politkomisar *Albin Drolc-Krtina* in intendant *Franc Poldá-Sergej*.

Tretji bataljon. Komandant je bil *Stane Starc-Fazan* do smrti 14. januarja 1943 v Srednji vasi v Poljanski dolini. Zamenjal ga je *Pavle Ingolič-Bar*, ki je vodil bataljon do 10. aprila 1943, za njim pa *Silvo Štibelj-Dimač*. Politkomisar je bil *Jože Černič-Kostja* do smrti (okrog 20. januarja 1943 v Lovskem brdu v Poljanski dolini), nato pa *Anton Kržišnik-Ljubo*.

Obveščevalec je bil *Valentin Rihtaršič* do 12. januarja 1943, ko je bil v Srednji vasi pri Poljanah zajet od Nemcev in odpeljan v taborišče. Intendant je bil *Zdravko Kržišnik-Bajtar* do 10. aprila 1943, nato pa *Jože Goličič-Lister*.¹⁸⁰

¹⁶⁵ Vršnik, Pregled.

¹⁶⁶ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 382.

¹⁶⁷ Zbornik VI/5, dok. št. 30, str. 88 in dok. št. 124, str. 410.

¹⁶⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 65, str. 168.

¹⁶⁹ Zbornik VI/6, dok. št. 29, str. 70.

¹⁷⁰ Zbornik VI/5, dok. št. 21, str. 65.

¹⁷¹ Zbornik VI/5, dok. št. 44, str. 119.

¹⁷² Vršnik, Pregled.

¹⁷³ Zbornik VI/5, dok. št. 72, str. 188.

¹⁷⁴ Prav tam.

¹⁷⁵ Vinko Hafner, Stane Kersnik, ustni vir.

¹⁷⁶ Zbornik VI/5, dok. št. 21, str. 65.

¹⁷⁷ Franc Biček, Vinko Hafner, Stane Kersnik, ustni vir.

¹⁷⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 72, str. 188.

¹⁷⁹ Stane Kersnik, ustni vir.

¹⁸⁰ Stane Kersnik, ustni vir.

Spomladi 1943 so začele partizanske enote na Gorenjskem z obširno mobilizacijo.¹⁸¹ Čete in bataljoni so naraščali. Gorenjski odred se je reorganiziral in postopoma formiral nove bataljone. V začetku junija 1943 je bilo devet bataljonov, ki so imeli krajevna imena: *Jelovski*, *Pokljuški*, *Poljanski*, *Sevški*, *Kokrški*, *Kranjski*, *Loški* in *Dražgoški*.¹⁸²

Prvi bataljon Jelovski. Komandant je bil *Tone Dežman-Tonček* do začetka junija, ko je postal komandant Kranjskega bataljona. Za njim je vodil bataljon *Jože Gracelj-Darko (Sodja)*, politkomisar pa je bil *Ludvik Vrhovec-Bojislav*. Namestnik komandanta *Milan Tominc* je bil imenovan šele meseca maja. Zdravnik je bil *dr. Branko Stangelj-Peter*.¹⁸³

Drugi bataljon Pokljuški. Komandant je bil *Jože Žirovnik-Mičo*, politkomisar *Anton Potočnik-Bine* in namestnik politkomisarja *Lojze*.¹⁸⁴

Tretji bataljon Poljanski. Komandant je bil *Silvo Štibelj-Dimač*, politkomisar *Anton Kržišnik-Ljubo* do začetka junija, nato pa *Franc Jernejc-Milče*. Namestnik politkomisarja *Silvo Klavčič-Silvan* je bil imenovan šele junija, intendant pa je bil *Jože Goličič-Lister*.¹⁸⁵

Četrti bataljon Selški. Komandant je bil *Anton Bertoncelj-Zvonko*, politkomisar *Aleksander*, namestnik komandanta *Ivan Vidic* in namestnik politkomisarja *Robin*.¹⁸⁶

Peti bataljon Kokrški. Komandant je bil *Ivan Vamberger-Fajfar* do junija, za njim pa *Janko Bizjak-Janušek*. Politkomisar je bil *Stane Mrhar-Stane Tirolc* do srede junija, nato *Franc Jagodic-Krstan*. Namestnik politkomisarja *Stane Mrhar-Stane Tirolc* je bil imenovan šele sredi junija, intendant pa je bil *Peter Debeljak*.¹⁸⁷

Šesti bataljon Koroški (Zapadnokoroški). Koroški bataljon je bil formiran v začetku junija 1943 pod Golico. Njegovo operativno področje je bilo od Pece do Karavank. Komandant je bil *Tone Riček-Zvone* in politkomisar *Janko Kastelic-Kos*.¹⁸⁸

Sedmi bataljon Kranjski. Kranjski bataljon je bil formiran v začetku junija 1943. Komandant je postal *Tone Dežman-Tonček*, politkomisar *Anton Kržišnik-Ljubo*, namestnik politkomisarja *Dušan Ravlekar* in intendant *Matevž Kordež*.¹⁸⁹

Osmi bataljon Loški. Komandant je bil *Jože Logar-Božo*, politkomisar *Zvone Žerjav-Sokol* do srede junija 1943, nato *Vojteh Pezdir*, namestnik politkomisarja *Dane Jamnikar-Simon*, obveščevalec *Franc Potočnik-Perun* in intendant *Rudi Lukman*.¹⁹⁰

Deveti bataljon Dražgoški. Dražgoški bataljon je bil ustanovljen konec aprila 1943 na Gračelj vrhu v bližini Prtovča.

Komandant je bil *Franc Štular-Ilija* do konca maja, nato *Janko Prezelj-Stanko*, politkomisar *Ivan Franko-Iztok* do konca junija, nato *Radovan Dolenc-Perun*, namestnik politkomisarja *Radovan Dolenc-Perun* do konca junija 1943 in intendant *Janko Soklič-Remi*.¹⁹¹

Gorenjski odred. Dne 12. julija 1943 je izdal štab II. operativne cone ob formiranju Prešernove brigade odredbo o reorganizaciji Gorenjskega odreda. Imenovan je bil nov štab in štabi treh bataljonov. Štab novega Gorenjskega odreda je bil: komandant *Anton Bertoncelj-Zvonko*, politkomisar *Anton Kržišnik-Ljubo*, namestnik komandanta *Žane* in namestnik politkomisarja *Lojze*.¹⁹²

Prvi bataljon Jeseniški. Komandant je bil *Tone Dežman-Tonček*, politkomisar *Anton Potočnik-Bine*, namestnik politkomisarja *Rado* in intendant *Milan*.¹⁹³

¹⁸¹ Zbornik VI/6, dok. št. 5, str. 14.

¹⁸² Zbornik VI/6, dok. št. 20, str. 50.

¹⁸³ Tone Dežman, ustni vir.

¹⁸⁴ Jože Žirovnik, ustni vir.

¹⁸⁵ Milan Zakelj, ustni vir.

¹⁸⁶ Franc Konobelj, ustni vir.

¹⁸⁷ Stane Mrhar, ustni vir.

¹⁸⁸ Franc Konobelj, ustni vir.

¹⁸⁹ Tone Dežman, ustni vir.

¹⁹⁰ Jože Logar, ustni vir.

¹⁹¹ Janko Prezelj, ustni vir.

¹⁹² Zbornik VI/6, dok. št. 38, str. 97 in 98.

¹⁹³ Prav tam.

Drugi bataljon Kranjski. Komandant je bil *Ivan Vamberger-Fajfar*, politkomisar *Stevo*, namestnik komandanta *Janko Bizjak-Janušek*, namestnik politkomisarja *Stane Mrhar-Stane Tirolc* in intendant *Franc Kerničar-Veseljko*.¹⁹⁴

Tretji bataljon Loški. Komandant je bil *Janko Prezelj-Stanko*, politkomisar *Aleksander*, namestnik politkomisarja *Radovan Dolenc-Perun* in intendant *Rudi Lukman*.¹⁹⁵

Gorenjska (II.) operativna cona. Glavni štab NOV in PO Slovenije je 24. junija 1943 izdal odredbo o ustanovitvi gorenjske (II.) operativne cone. Komandant je postal *Pero Popivoda-S. Jankovič*, politkomisar pa *dr. Jože Brilej-France Dermota*.

Operativno področje gorenjske operativne cone je bila Gorenjska in zahodni del Koroške.¹⁹⁶ Partizanske enote na tem področju so bile: 1. Prešernova brigada, 2. Gorenjski odred in 3. Koroški bataljon.¹⁹⁷

Prešernova brigada. Prešernova brigada je bila ustanovljena z odredbo štaba II. operativne cone dne 12. julija 1943. V isti odredbi je bil imenovan štab brigade in štabi treh bataljonov. Brigada je bila formirana v Davči na Gorenjskem ter se je v začetku imenovala »Gorenjska«, pozneje pa so je preimenovali v VII. udarno brigado »France Prešeren«.

Štab brigade so sestavljali: komandant *Ivan Javor-Igor*, politkomisar *Ivan Franko-Iztok*, namestnik komandanta *Silvo Klavčič-Silvan*, namestnik politkomisarja *Robin*, obveščevalec *Ivan Vidic*, zdravnik *dr. Branko Stangel-Branko* in intendant *Janko Soklič-Remi*.

I. bataljon. Komandant je bil *Milan Tominc*, politkomisar *Slobodan*, namestnik komandanta *Silvo Štibelj-Dimač* in namestnik politkomisarja *Rudolf Hribernik-Svarun*.

II. bataljon. Komandant je postal *Albin Drolc-Krtina*, politkomisar *Franc Jernejc-Milče*, namestnik komandanta *Brajko* in namestnik politkomisarja *Zvone Žerjav-Sokol*.

III. bataljon. Komandant je bil *Oto Vrhunec-Blaž Ostrovihar*, politkomisar *Ludvik Vrhovec-Bojislav*, namestnik komandanta *Dušan Rozman-Orlov* in namestnik politkomisarja *Dušan Ravhekar*.¹⁹⁸

Dolomitski odred. Dolomitski odred, ustanovljen v začetku junija 1942 iz IV. bataljona Notranjskega odreda,¹⁹⁹ je v razliko od drugih odredov, ki so operirali na ozemlju Ljubljanske pokrajine, bil edini, ki je deloval neprekinjeno. Konec leta 1942, ob ustanovitvi operativnih con, je imel naslednji poveljniški sestav: komandant *Franc Rihar-Radovan*, politkomisar *Ciril Keršič-Metod Cestnik*, namestnik politkomisarja *Franc Perovšek-Lado Krčan*, obveščevalec *Franc Nagode-Frenk* in intendant *Andrej Babnik*.²⁰⁰

Od novembra 1942 do začetka aprila 1943 so delovali na področju Dolomitov, ki je bilo operacijsko področje Dolomitskega odreda, glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, izvršni odbor OF in centralni komite KPS. Zaradi tega ni glavno poveljstvo Dolomitskega odreda vključilo v notranjsko operativno cono, temveč ga je okrepilo z enim bataljonom te cone, da bi »ustanovili v Vrhiškem predelu močnejšo skupino, ki bo s svojim delovanjem razdelila sovražnikovo pažnjo na večji sektor. Razen tega je ta sektor zelo važen (podčrtal M. L.) in se morajo zaradi tega na njem nahajati večje sile«.²⁰¹ Zato je bilo operacijsko področje Dolomitskega odreda zemlje Polhograjskih dolomitov, kjer so v vaseh Hrastenica, Babna gora, Osredek, Hruševo, Gabrje itd. bili osrednji organi naše ljudske revolucije in njihovi pomožni organi.

¹⁹⁴ Prav tam. Stane Mrhar, ustni vir.

¹⁹⁵ Prav tam. Janko Prezelj, ustni vir.

¹⁹⁶ Zbornik VI/6, dok. št. 29, str. 70.

¹⁹⁷ Zbornik VI/6, dok. št. 38, str. 97.

¹⁹⁸ Zbornik VI/6, dok. št. 38, str. 96–98.

¹⁹⁹ Zbornik VI/3, dok. št. 96, str. 244.

²⁰⁰ Vršnik, Pregled.

²⁰¹ Zbornik VI/6, dok. št. 13, str. 46.

Z odredbo glavnega poveljstva 26. decembra 1942. je bil postavljen naslednji štab: komandant *Franc Rihar-Radovan*, politikomisar *Ciril Keršič-Metod Cestnik*, namestnik komandanta *France Perovšek-Lado Krčan* in namestnik politikomisarja *Štefan*.²⁰²

Franc Rihar-Radovan, ki je prevzel vodstvo Dolomitskega odreda po smrti Franca Bukovca-Jožeta Ježovnika 21. septembra 1942, je bil komandant do marca, dne 12. aprila 1943 pa so ga ujeli Italijani.²⁰³ Njegovo mesto je prevzel dotedanji komandant I. bataljona *Rado Pehaček-Rado Smolar*, ki je vodil odred do razformiranja. Politikomisar *Ciril Keršič-Metod Cestnik* je opravljal dolžnost do srede marca 1943, nato pa *Branko Karapandža-Matjažek*.

Namestnik politikomisarja je bil ves čas *Franc Perovšek-Lado Krčan*. Namestnik komandanta *Štefan* ni prevzel dolžnosti in namestnika komandanta ves čas ni bilo. Načelnik štaba *Danilo Šorović* je nastopil dolžnost šele v drugi polovici januarja 1943.²⁰⁴ Obveščevalec je bil *Franc Nagode-Frenk* in zdravnik *dr. Rudolf Oračunč-Cedrik*, ki je bil sicer sanitetni referent glavnega štaba, ker odred ni imel svojega zdravnika. Intendant je bil do srede marca 1943 *Andrej Babnik*, nato pa *Franc Pezdir-Tolsti*, ki je padel 10. aprila 1943 v Belški grapi.²⁰⁵

Dolomitski odred je imel sprva dva bataljona.

Prvi bataljon. Komandant bataljona je bil *Rado Pehaček-Rado Smolar* do 12. marca 1943, ko je prevzel mesto komandanta odreda. Za njim je vodil bataljon *Rudolf Hribernik-Svarun*. Politikomisar *Lado Dolničar-Rudi Robida* je opravljal dolžnost do 18. marca 1943, ko je padel v Belški grapi. Za njim je bil imenovan *Marjan Simčič-Marko*.

Namestnika komandanta ni imel bataljon vse do 26. marca 1943, ko je bil z odredbo štaba Dolomitskega odreda imenovan *Iskra*, ki je bil do takrat komandant III. bataljona. Tudi namestnik politikomisarja je bil imenovan šele 26. marca 1943. Vendar z odredbo določeni *Anton Šraj-Aljoša* funkcije ni prevzel. Namestnik politikomisarja je postal *Jože Ančik-Janko*. Intendant *Franc Pezdir-Tolsti* je opravljal dolžnost od ustanovitve bataljona do 26. marca 1943, ko je postal odredni intendant. Njegovo mesto je prevzel *Anton Dragar-Nedeljko*. Obveščevalec je bil *Lojze Filipič*.

Druga četa I. bataljona Dolomitskega odreda je bila v času, ko je bil v Dolomitih glavni štab, centralni komite KPS in izvršni odbor OF, zaščitna četa teh organov. Komandir čete je bil *Franc Krešnik-Gašper*, politikomisar pa *Marijan Simčič-Marko*.²⁰⁶

Drugi bataljon. Komandant *Franc Krča-Čuč* je vodil bataljon do januarja 1943, ko ga je zamenjal *Mirko Čepelnik*. Politikomisar je bil do 26. marca 1943 *Franc Terček-Ovsov*, nato pa *Janez Japelj*.

Namestnik komandanta *Mirko Čepelnik* je bil imenovan šele konec decembra 1942. Po krajšem času ga je zamenjal *Konrad Lavrič-Ture*, njega pa 26. marca 1943 *Maks*. Namestnika politikomisarja *Karla Grabeljška-Gabra* je zamenjal marca *Milko Goršič*. Obveščevalec *Tone Thaler-Tonček* je padel v začetku marca 1943, nakar je bil imenovan *Ivo Serajnik-Simen*. Intendant je bil *Avguštin Nagode-Avgust*.²⁰⁷

Tretji bataljon. Dolomitski odred je imel konec leta 1942 dva bataljona. V začetku januarja 1943 je glavno poveljstvo odločilo, da iz notranjske operativne cone dodeli Tomšičevi brigadi še en bataljon, da bi imela štiri bataljone.²⁰⁸ Štab notranjske operativne cone je 23. januarja 1943 odgovoril glavnemu poveljstvu, da je 22. januarja odposlal bataljon.²⁰⁹ Toda v tem času je glavno poveljstvo spremenilo svoj načrt in sklenilo bataljon dodeliti Dolomitskemu odredu.²¹⁰ Tako je imel odred tri bataljone.

²⁰² Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 385.

²⁰³ Zbornik VI/5, dok. št. 214, str. 636.

²⁰⁴ Zbornik VI/5, dok. št. 17, str. 41.

²⁰⁵ Andrej Babnik, France Perovšek, ustni vir.

²⁰⁶ Zbornik VI/5, dok. št. 85, str. 214–216. Jože Ančik, Marjan Simčič, ustni vir.

²⁰⁷ Prav tam. Karel Grabeljšek, Ivo Serajnik, ustni vir.

²⁰⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 12, str. 41.

²⁰⁹ Zbornik VI/5, dok. št. 23, str. 73.

²¹⁰ Zbornik VI/5, dok. št. 15, str. 52.

Komandant III. bataljona je bil *Lado Mauzar-Ronko*. Ker je bil v začetku marca 1943 ranjen, je štab Dolomitskega odreda 8. marca 1943 imenoval za komandanta *Iskro*, ki je bil dotlej komandir 3. čete istega bataljona. Politkomisar je bil *Janez Japelj*, obveščevalec *Maks* in intendant *Tone Žagar*.

Tretji bataljon je bil 26. marca 1943 razformiran, poveljniški kader pa porazdeljen v prvi in drugi bataljon.²¹¹

Štajerska

IV. operativna cona (štajerska). Konec decembra 1942 je operirala na Štajerskem II. grupa odredov. Štab grupe je bil naslednji: komandant *Franc Rozman-Stane Mlinar*, politkomisar *Dušan Kveder-Tomaž Poljanec*, namestnik komandanta *Peter Stante-Skala* in obveščevalec *Rudi Knez-Silas*. V sestavu II. grupe odredov so bili tedaj *Pohorski*, *Moravški*, *Savinjski* in *Kozjanski* bataljon.²¹²

Ko je glavno poveljstvo 26. decembra 1942 ustanovilo operativne cone, je operativno ozemlje II. grupe odredov pripadlo pod IV. operativno cono (štajersko). V odredbi so bile določene enote, ki so spadale v njeno območje: *Kamniški*, *Moravški*, *Kozjanski*, *Savinjski* in *Pohorski* bataljon.

Istočasno je bil imenovan tudi štab cone, ki so ga sestavljali: komandant *Franc Rozman-Stane Mlinar*, politkomisar *Dušan Kveder-Tomaž Poljanec*, namestnik komandanta *Peter Stante-Skala* in namestnik politkomisarja *dr. Dušan Kraigher-Jug*.²¹³

Komandant *Franc Rozman-Stane Mlinar* je opravljal dolžnost do 22. junija, ko je bil z odredbo glavnega štaba NOV in PO Slovenije imenovan za komandanta *Alojz Kolman-Marok*, Rozman pa poklican na Dolenjsko v glavni štab in je postal komandant glavnega štaba NOV in PO Slovenije. Politkomisar *Dušan Kveder-Tomaž Poljanec* je odšel spomladi 1943 na Dolenjsko. Posle politkomisarja je po njegovem odhodu opravljal njegov namestnik *Dušan Kraigher-Jug* do svoje smrti 15. junija 1943 na Dobrovljah. Z odredbo glavnega štaba dne 22. junija pa je bil imenovan za politkomisarja *Peter Stante-Skala*.

Namestnik komandanta *Peter Stante-Skala* je postal 22. junija politkomisar cone. Nov namestnik komandanta ni bil imenovan. Namestnik politkomisarja *dr. Dušan Kraigher-Jug* je padel 15. junija 1943 na Dobrovljah. Dne 22. junija je bil imenovan na ta položaj *Mitja Ribičič-Ciril*.²¹⁴

Kamniško-savinjski odred. Na odredbo glavnega poveljstva 26. decembra 1942 štabu IV operativne cone o reorganizaciji štajerskih partizanskih enot je le-ta v raportu št. 14 dne 19. januarja 1943 odgovoril glavnemu poveljstvu:

»1. Vašo naredbo od 26. 12. 1942 prejeli skupaj s priloženimi pismi.

2. V smislu naredbe smo takoj pristopili k reorganizaciji naše vojske. Radi specialnih prilik, ki vladajo pri nas, nam je zaenkrat nemogoče formirati brigade — kar tudi vi upoštevate v naredbi — pač pa smo organizirali tri bataljone. Z našo mobilizacijo se je število partizanov povečalo na takšno stopnjo, da imamo iz prejšnjih dveh bataljonov sedaj tri po 120 mož.

Koncentracija, ki smo jo imeli z Moravško-Kamniškim bataljonom, se je pokazala zelo okorna in nepraktična. Prvič radi prehrane, drugič pa radi slabe kontrole terena, ker so tereni, po katerih sta se kretala ta dva bataljona, ostali brez edinic, kar bi bilo lahko škodovalo naši mobilizaciji.

3. Vi nam pišete, da naj formiramo bataljone, iz katerih bodo nastale brigade, ti bataljoni pa naj bodo pod direktnim vodstvom Štaba zone, dočim se odredni štabi likvidirajo.

²¹¹ Zbornik VI/5, dok. št. 85, str. 214—216. Janez Japelj, ustni vir.

²¹² Vršnik, Pregled.

²¹³ Zbornik VI/4, dok. št. 136, str. 383.

²¹⁴ Zbornik VI/6, dok. št. 26, str. 65.

Ker je pa direktna zveza bataljonov s Štabom zone vsled ogromnega terena zelo otežkočena, smo pustili kot vmesen organ štab odreda, ki bo obstojal do formiranja brigade.

Tako smo formirali Kamniški odred, ki je sestavljen iz Kamniškega, Zasavskega — Lojzeta Hohkrauta in Savinjskega — Šlandrovega bataljona. Operacijska področja so jim dodeljena.²¹⁵

Kamniško-savinjski odred je bil ustanovljen po borbi na Kališah med 22. in 28. januarjem 1943.²¹⁶

Štab IV. operativne cone je imenoval naslednji štab Kamniško-savinjskega odreda: komandant *Alojz Kolman-Marok* in politkomisar *Tone Štefe-Kostja*,²¹⁷ komandant *Alojz Kolman-Marok* je opravljal dolžnost do imenovanja za komandanta IV. operativne cone. Zamenjal ga je *Franc Poglajen-Kranjc*. Politkomisar *Tone Štefe-Kostja* je padel 21. januarja 1943 v borbi na Kališah.²¹⁸ Za novega politkomisarja je bil imenovan *Mitja Ribičič-Ciril*, ki je opravljal dolžnost do imenovanja za namestnika politkomisarja IV. operativne cone.²¹⁹ Njegove posle v odredu je prevzel *Josip Berkopec-Mišel*.

Kamniški bataljon. Kamniški bataljon, ustanovljen konec maja ali v začetku junija 1942 iz Kamniške čete, je operiral v sestavu I. grupe odredov. Ko je bil 18. junija 1942 formiran Kokrški odred, je prišel bataljon v njegov sestav kot I. bataljon odreda. Komandant je bil konec decembra 1942 *Tomaž Slapar-Tugomir Kalovski*, politkomisar pa *Jakob Molk-Mohor Iskra*. Drugi bataljon Kokrškega odreda, imenovan Kokrški, je imel v borbi z Nemci v Udenborštu 14. septembra 1942 toliko izgub, da so iz preostalih borcev sestavili komaj četo, ki je spadala neposredno pod štab odreda.

Kokrški odred je imel torej konec decembra 1942 en sam bataljon — Kamniški in se je imenoval Kamniško-Kokrški odred. Komandant je bil *Matija Blejč-Matevž Plamen*, ki je padel 24. decembra 1942 na Kostavski planini ter ga je nadomestil *Tomaž Slapar-Tugomir Kalovski*, politkomisar pa *Anton Štefe-Kostja*.²²⁰

Štab IV. operativne cone je po reorganizaciji partizanskih enot na Štajerskem nazval to partizansko enoto *Kamniški bataljon*. Komandant je bil *Tomaž Slapar-Tugo Kalovski* in politkomisar *Slavko Kovač-Lado*.²²¹ Komandant *Tomaž Slapar-Tugo Kalovski* je bil na tem položaju do konca aprila 1943, ko je odšel za komandanta Koroškega bataljona.²²² Zamenjal ga je *Jakob Golob*.²²³ Politkomisar *Slavko Kovač-Lado* je padel v borbi na Kališah 21. januarja 1943.²²⁴ Nov politkomisar je postal *Jakob Molk-Iskra*.

Namestnik politkomisarja je bil *Janez Brlec-Nace Poklekni*.²²⁵

Moravški (zasavski) bataljon. Moravški bataljon je bil ustanovljen v začetku septembra 1942, ko je štab II. grupe odredov reorganiziral štajerske partizanske enote. Konec decembra 1942 je imel naslednji štab: komandant *Franc Poglajen-Kranjc*, politkomisar *Jože Berkopec-Mišelj*, obveščevalec *Ivan Tlaker-Luka* in intendant *Jože Kumar-Lipah*.²²⁶

Po odredbi glavnega poveljstva 26. decembra 1942 je bil bataljon vključen s Kamniškim, Savinjskim, Pohorskim in Kozjanskim v IV. operativno cono.²²⁷ Ob reorganizaciji, ki jo je na osnovi odredbe glavnega poveljstva izvedel štab IV. opera-

²¹⁵ Zbornik VI/5, dok. št. 19, str. 58, 59, 60.

²¹⁶ Prav tam, op. 3.

²¹⁷ Prav tam.

²¹⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 59, str. 152.

²¹⁹ Zbornik VI/6, dok. št. 26, str. 65.

²²⁰ Vršnik, Pregled.

²²¹ Zbornik VI/5, dok. št. 19, str. 60.

²²² Arhiv IZDG v Ljubljani.

²²³ V poročilu Kamniškega bataljona o praznovanju 1. maja 1943 je že podpisan Jakob Golob. Dokument je v arhivu IZDG.

²²⁴ Zbornik VI/5, dok. št. 59, str. 152.

²²⁵ Zbornik VI/6, dok. št. 18, str. 45.

²²⁶ Vršnik, Pregled.

²²⁷ Zbornik VI/4, dok. št. 138, str. 389.

tivne cone 19. januarja 1943, je bil Moravški bataljon preimenovan v Zasavskega — Lojzeta Hohkrauta kot eden treh bataljonov Kamniško-Savinjskega odreda. Štab IV. operativne cone je imenoval tudi štab bataljona: komandant je ostal *Franc Poglajen-Kranjc* in politkomisar *Jože Berkopec-Mišelj*.²²⁸

Komandant *Franc Poglajen-Kranjc* je opravljal dolžnost do imenovanja za komandanta Kamniško-savinjskega odreda. Za komandanta Zasavskega bataljona je bil imenovan *Peter Kos-Petruška*. Ko je politkomisar *Jože Berkopec-Mišelj* postal politkomisar Kamniško-savinjskega odreda, ga je zamenjal *Feliks Pečar-Mijo*. Dne 4. julija 1943 je štab odreda predlagal štabu cone, naj ga zaradi raznih nepravilnosti razreši dolžnosti, na njegovo mesto je bil imenovan *Jan*.²²⁹

Namestnik politkomisarja je bil *Jože Babič-Vojteh* od svojega prihoda iz Kozjanskega bataljona do imenovanja za politkomisarja Savinjskega bataljona.²³⁰

Savinjski bataljon. Savinjski bataljon, ustanovljen v začetku septembra 1942, so 7. novembra Nemci napadli in razbili. Ostanke bataljona so se priključili Pohorskemu in Moravškemu bataljonu, enajst borcev pa je odšlo na Koroško.²³¹

Januarja 1943 je štab IV. operativne cone sklenil poslati »eno četo v Savinjsko dolino, kjer bo med pohodom delala akcije in poiskala zveze s terenci, ki so se »zabili« v svoje luknje».²³² V raportu št. 14 glavnemu poveljstvu 19. januarja 1943 javlja štab IV. operativne cone, da so »formirali Kamniški odred, ki je sestavljen iz Kamniškega, Zasavskega — Lojzeta Hohkrauta in Savinjskega — Šlandrovega bataljona. Operacijska področja so jim dodeljena. Savinjski — Šlandrov bataljon bo do nadaljnjega — dokler sneg ovira večja manevriranja — imel za svojo bazo Tuhinj—Menina, čim bodo pa dani pogoji za marše, krene ta bataljon v Savinjsko dolino».²³³

Za komandanta bataljona je štab IV. operativne cone imenoval *Milana Cadeža-Aleksandra*, za politkomisarja pa *Dušana Rebolja-Bora*.²³⁴ Komandant *Milan Cadež-Aleksander* je opravljal dolžnost do 25. marca 1943, ko ga je štab Kamniško-savinjskega odreda razrešil, njegovo mesto pa je prevzel *Rudi Karat-Džek*.²³⁵ Ob ustanovitvi Šlandrove brigade, katere sestavni del je bil Savinjski bataljon, je poveljeval bataljonu *Alojz Pacek-Platin*.²³⁶ Politkomisar bataljona je bil ves čas *Dušan Rebolj-Bor*.

Konec maja je štab odreda imenoval tudi namestnika komandanta, in sicer »enega dobrega četnega komandirja, ki bo s svojo aktivnostjo poizkušal spraviti bataljon v aktivnost«. Imenovan je bil *Alojz Pacek-Platin*.²³⁷

Kozjanski bataljon. Kozjanski bataljon, ustanovljen v začetku septembra 1942, je imel konec decembra ob ustanovitvi operativnih con naslednji poveljniški sestav: komandant *Franc Mazovec-Risto*, politkomisar *Jože Babič-Vojteh* in intendant *Tone Klavžar*.²³⁸

V drugi polovici marca 1943 je štab IV. operativne cone komandanta Franca Mazovca-Rista in politkomisarja Jožeta Babiča-Vojteha odpoklical v štab cone, v Kozjanskem bataljonu pa imenoval za komandanta *Antona Ljubiča-Zidarja*, za politkomisarja za *Božidarja Gorjana-Boga*.²³⁹

Koroški bataljon. Po razbitju Savinjskega bataljona 7. novembra 1943 na Dobrovljah je odšla skupina enajstih borcev na Koroško, kjer so ustanovili *Vzhodnokoroško četo*. Njen komandir je bil *Lojze Vresk*, politkomisar pa *Milan Mrzel-Mile*.²⁴⁰

²²⁸ Zbornik VI/5, dok. št. 19, str. 56—61.

²²⁹ Arhiv IZDG v Ljubljani.

²³⁰ Lojze Požun, ustni vir.

²³¹ Vršnik, Pregled.

²³² Zbornik VI/5, dok. št. 11, str. 35.

²³³ Zbornik VI/5, dok. št. 49, str. 59.

²³⁴ Prav tam.

²³⁵ Zbornik VI/5, dok. št. 83, str. 210.

²³⁶ Zbornik VI/6, dok. št. 41, str. 104.

²³⁷ Zbornik VI/6, dok. št. 19, str. 49.

²³⁸ Vršnik, Pregled.

²³⁹ Zbornik VI/5, dok. št. 84, str. 213.

²⁴⁰ Vršnik, Pregled. Zbornik VI/5, dok. št. 92, str. 236.

Iz te skupine je po pritegnitvi Korošcev, ki bi morali v nemško delovno službo (Reichsarbeitsdienst) ali na fronto, in nekaj dezertirjev iz nemške vojske v zgodnji spomladi 1943 nastal bataljon. Ko je prišel na Koroško komandant IV. operativne cone *Franc Rozman-Stane*, je imenoval štab bataljona: komandant *Franc Pasterk-Lenart*, politkomisar *Boris Čižmek-Bor*, namestnik komandanta *Lojze Vresk* in namestnik politkomisarja *Milan Mrzel-Mile*.²⁴¹

Komandant *Franc Pasterk-Lenart* je vodil bataljon do napada na Mežici 3. aprila 1943, kjer je bil hudo ranjen in je kmalu zatem umrl.²⁴² Zamenjal ga je *Tomaž Slapar-Tugo*. Politkomisar *Boris Čižmek-Bor* je bil z odredbo glavnega štaba NOV in PO Slovenije 14. julija 1943 imenovan za politkomisarja Štajerskega odreda.²⁴³ Ker do ustanovitve tega odreda ni prišlo, je še naprej opravljal to dolžnost. Tudi namestnik komandanta *Lojze Vresk* je bil ves čas na tem poslu, namestnik politkomisarja *Milan Mrzel-Mile* pa je padel sredi junija 1943.²⁴⁴

Pohorski bataljon. Pohorski bataljon je bil ustanovljen v začetku septembra 1942 ob reorganizaciji štajerskih partizanskih enot. Vodil ga je naslednji štab: komandant *Rudolf Mede-Groga*, politkomisar *Jože Menih-Rajko Knap*, zdravnik *dr. Božo Mravljak-Mroč* in intendant *Jože Urisek-Trpin*.²⁴⁵

V veliki nemški akciji proti Pohorskemu bataljonu, ki se je pričela 7. januarja in zaključila 9. januarja na območju Velikega vrha severozahodno od Osankarice, so nemške enote napadle zimski partizanski tabor s 26 zemljankami. Po skoraj triurnem žilavem odporu so te sovražne sile uničile Pohorski bataljon 8. januarja 1943.

Po uničenju Pohorskega bataljona (imenovan tudi prvi Pohorski bataljon) je štab IV. operativne cone začel misliti na ustanovitev novega pohorskega bataljona. V poročilu štaba cone 12. aprila 1943 glavnemu poveljstvu beremo, da »je tov. Stane poslal iz KOB (Koroškega bataljona, op. M. L.) malo edinico, dobro oboroženo in s par dobrimi kadri, na Pohorje kot jedro za novo mobilizacijo in za zbiranje morebitnih lanskih izgubljenecv«.²⁴⁶

Iz Globasice na Koroškem je odšlo na Pohorje 12 borcev Koroškega bataljona. Vodila sta jih komandir *Ivan Rojc-Bogdan* in politkomisar *Janko Vincenc-Harkov*. Konec aprila je odšla na Pohorje tudi skupina partizanov Savinjskega bataljona, ki sta jo vodila *Franta Komel* in *Boris Vinter*. Obe skupini sta se sestali pod Črnim vrhom, od koder sta krenili k mozirski planinski koči. Tu je bil 3. maja 1943 ustanovljen drugi Pohorski bataljon. Komandant je bil *Janko Vincenc-Harkov*, politkomisar pa *Franta Komel*.²⁴⁷

Slandrova brigada. Glavni štab NOV in PO Slovenije je 14. julija 1943 odredil štabu IV. operativne cone, da »brez vsakega odlašanja formira Štajersko brigado, ki bo vključena kot VI. brigada v sklop II. divizije NOV in PO Slovenije«. Z isto odredbo je bil imenovan tudi štab brigade: komandant *Janko Sekirnik-Simon*, politkomisar *Mitja Ribičič-Ciril*, namestnik komandanta *Tomaž Slapar-Tugo*, dotedanji komandant Koroškega bataljona; ker ni prišel s Koroškega, je to mesto prevzel *Franc Poglajen-Kranjc*, namestnik politkomisarja *Josip Berkopec-Mišelj*.

Brigada je bila formirana šele 6. avgusta 1943 pri vasi Gaberje na Šipku. Imela je tri bataljone:

Prvi bataljon — Savinjski. Komandant bataljona je bil *Alojz Pacek-Platin* in politkomisar *Dušan Rebolj-Bor*.

Drugi bataljon — Zasavski. Komandant je bil *Peter Kos-Petruška*, politkomisar pa *Jože Babič-Vojteh*.

²⁴¹ Zbornik VI/5, dok. št. 91, str. 229.

²⁴² Zbornik VI/5, dok. št. 92, str. 240.

²⁴³ Zbornik VI/6, dok. št. 41, str. 104, 105.

²⁴⁴ Dopis o smrti Milana Mrzela, poslan »Slovenskemu poročevalcu«, je v arhivu IZDG.

²⁴⁵ Vršnik, Pregled.

²⁴⁶ Zbornik VI/5, dok. št. 91, str. 233.

²⁴⁷ Zbornik VI/6, dok. št. 19, str. 48.

Tretji bataljon — Kamniški. Komandant je bil *Jakob Golob* in politkomisar *Jakob Molk-Mohor Iskra*.²⁴⁸

Štajerski odred. Glavni štab NOV in PO Slovenije je 14. julija 1943 odredil, da se ustanovi *Štajerski odred* s štabom: komandant *Franc Poglajen-Kranjc* in politkomisar *Boris Čižmek-Bor*. Odred naj bi zajel vse štajerske partizanske enote, ki ne bi bile vključene v Šlandrovo brigado. Vendar do formiranja tega odreda ni prišlo.²⁴⁹

²⁴⁸ Zbornik VI/6, dok. št. 41, str. 104 in 105.

²⁴⁹ Prav tam.